

**R.P.Fr. Lvdovici Granatensis Ordinis S. Dominici SS.
Theologiæ Professoris Opera**

In tres tomos distributa

Opvscvla Spiritvalia Continens, in quibus peccatores à semita vitiorum &
perditionis, ad regiam virtutum, perfectionis, ac salutis æternæ viam,
perducuntur

Luis <de Granada>

Coloniae Agrippinae, 1626

Liber Secvndvs. In quo tractatur de Sacramento Pœnitentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79597](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79597)

MEMORIALIS VITAE CHRIS- TIANÆ,

R. P. F. LUDOVICI GRA-
NATENSIS:

LIBER SECVNDVS.

IN QVO TRACTATVR DE SACRA-
mento Pœnitentiæ.

PROLOGVS HVIVS LIBRI.

NTER omnia mala, quæ hoc tempore in mundo reperiuntur, nihil maiori di-
gnum est commiseratione & dolore, quam modus pessimus, quem multi Christia-
ni in suis Confessionibus, quando eis mandat Ecclesia, sequuntur. Videmus enim
plerosque (ijs exceptis, qui in Dei timore viuunt, & animarum suarum curam
habent) pessime sese ad sacramentum preparare, & sine ulla pœnitentia, con-
scientiarumque suarum discussione ad Confessionem accedere: unde fit, ut finita
Confessione, & Communionis peracta, confestim redeant ad vomitum, & septimana
pœnitentiæ necdum elapsa, ad idem cœnui, in quo antea volutabantur, reuertan-
tur: & tanquam canes iterum resorbeant, quod semel euomuerunt. Iste profectò magnus est contem-
ptus Dei, Ecclesieque, & ministrorum illius, atque Sacramentorum: & videtur hoc aliud non esse, quàm
quotannis Deo velle illudere, dum iniuriarum & delictorum in diuinam eius Maiestatem commissorum
veniam petunt, correctionem vitæ suæ promittentes, & paulo post in illu oculi plura atq; turpiora crimina
committunt.

Pena, quam merentur tales, est illa quam Deus illis immittit, estque omnium quæ excogitari possunt,
maxima, nimirum non visitare iniquitatem eorum, sed relinquere illos in desiderijs suis, & vitæ suæ stul-
titiæ, donec mors veniat: quo tempore contingit illis, quod euenire solet his, qui nunquam veram pœniten-
tiam usque ad illam horam fecerunt: quorum finis (ordinarie loquendo, ut Apostolus ait) erit se-
cundum opera ipsorum, de quibus nunquam veram, sed falsam semper egerunt pœnitentiam,
quorum sortem ipse Dominus legit per Prophetam, dicens: Et in omnibus his non est reuersa (pec-
catix anima) in toto corde suo, sed in mendacio. Vocat autem hic mendacium, falsam pœ-
nitentiam, quam tales faciunt: quæ quidem videtur esse pœnitentia, & non est: quia non Deum, sed se ipsos
fallunt: existimant enim se veram egisse pœnitentiam, cum omne quod fecerunt, nullius coram Deo sit pretij
seu momenti.

Si quis autem ex toto corde ad Dominum velit conuerti, & pœnitentiam facere veram, huic in hac
parte paucis verbis ostendimus, quid facere debeat: proponendo magis communes admonitiones & doctri-
nas, quas Doctores in hoc tradere solent: quæ etsi Theologis cognitæ sint, simplicioribus tamen, ad quorum
edificationem hæc scripsimus, occultæ sunt & ignotæ: atq; proinde operæ pretium me facturum existi-
maui, si eos in pœnitentiæ doctrina erudiero. Sciendum itaque est Sacramentum hoc tres partes
primarias habere: Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem. In singu-

lis quid agendum sit ijs, qui absolutam & perfectam agere
volunt pœnitentiam, breuiter demon-
strabimus.

DE

DE PRIMA PAR- TE POENITENTIAE,

QUAE EST CONTRITIO, ET DE
medijs, quibus ad illam peruenitur.

CAPVT I.

Luc. 15.

Prima peni-
tentia porta
contritio.
Plal. 50. 19.

Contritionis
duae partes.

Aug. de me-
dicina pec-
nit.

Esai. 38. 15.
Causa contri-
tionis vera
qua.

In 4. dist. 17.
qu. 2.
Simile.

Vicunque cupit ex toto corde contri-
ti ad Deum, & qui, cognita vanitate
huius seculi, atque obligatione, qua ad
cultum Creatoris & Redemptoris sui
obstrictus est, cum filio prodigo ad ex-
des paternas redire desiderat, scire debet, primam
portam, per quam ingredi oportet, esse Contritionem.
Hac est pretiosissimum & gratissimum sacrificium,
quod Deo potest offerri, iuxta illud Prophetæ: Sa-
crificium Deo, spiritus contribulatus: cor contritum &
humiliatum, Deus non despicies.

Diuiditur hæc Contritio in duas partes principa-
les: vna est dolor de peccatis præteritis, altera pro-
positum vitandi futura. Ratio hæc est; Contritio
enim propriè loquendo, est odium & displicentia
peccati, super omnia detestabilis, quatenus illud di-
uinam offendit Maiestatem. Quare qui detestatio-
nem vel odium hoc consecutus est, tam à peccatis
præteritis, quam à futuris abhorret: non minus enim
hæc, quam illa diuinam Maiestatem offendunt. Ne-
mo autem potest abolere præterita, nisi poeniteat &
doleat: neque fingere futura, nisi proponat, quam po-
test firmè, scilicet, peccata non iterare. Ex hoc liquet,
ad agendam penitentiam (vt Augustinus ait) non
sufficere mores in melius commutare, & à factis ma-
lis recedere nisi etiam de his, quæ facta sunt, satisfiat
Deo per penitentiam dolorem, per humilitatis gemitum,
per contriti cordis sacrificium, cooperantibus
elemosynis.

Secundum hanc itaque doctrinam primum, quod
in verò poenitente requiritur, est dolor, & contritio
peccatorum, vt faciat quod ille poenitens faciebat,
qui dicebat: *Recognitabo tibi omnes annos meos in ama-
ritudine anime meae.* Doloris autem & amaritudinis
huius primaria causa non debet esse, quia Infernum
peccatis suis meruit, & celum amittit, cum alijs om-
nibus bonis, quæ per peccata solent amitti: (quam-
vis id malum non esset) sed quia perdidit & offendit
Deum. Et quemadmodum Deus dignus est, qui a-
metur & colatur super omnia, ita mihi rationi ma-
ximè consentaneum videtur, vt cum perdidimus,
atque offenderimus illum, id super omnia sentia-
mus: maxima siquidem offensio, maximum requi-
rit sensum, & maxima perditio, maximum adfert
dolorem. Verum quidem est, quod pietas Domini
nostri, & desiderium quo nostram desiderat salutem
tam ingens est, quod etsi dolor noster tantus non sit,
quantus esse debebat, tamen coniunctus cum virtu-
te Sacramenti (quod gratiam confert ad consequen-
dum illum, modo quis obicem non ponat) sufficit
ad salutem. Et hoc est quod communiter dicere so-
lent Theologi: Sacramenta nouæ legis facere de attri-
tione contritum, quemadmodum enim candela recens
extincta, & adhuc fumans, exiguo flatu rursus accen-
ditur, & ex mortua reuiuiscit: sic anima, quæ virtute
attritionis fumat, licet accensa non sit, accedente fla-
tu & virtute Sacramenti, mox tota accenditur, &
mortua reuiuiscit. Quæ autem sit attritio, quæ istud
in homine operatur, nemo scit, nisi Dominus ille, cui
nihil est absconditum.

Notandum etiam est, pro consolatione debilius,
quod dolor iste, quem hic requirimus, non necessa-
rio semper talis esse debet, quales sunt alij dolores

sensibiles, qui sunt in parte animæ nostræ sensitua,
& qui in lachrymas resoluuntur: potest enim sine
illis verus esse dolor, & compunctio, quando volun-
tas nostra super omnia peccatum detestatur, & ab
eo abhorret: quod sapè fit sine lachrymis, & sine isto
genere doloris. Quomodo autem, & quibus me-
dijs ad istum dolorem perueniamus, suo loco dice-
mus.

Secunda pars huius Contritionis est, firmum ac stabile propositum, nunquam Deum villo peccato mortali in posterum offendendi. Debet autem &
hoc propositum, vt & dolor, non principaliter pro-
pter celum, aut infernum, aut aliud aliquod pro-
prium commodum fieri: sed ob purum amorē Dei,
quemadmodum videmus honestam & fidelem co-
iugem in corde suo proponere, mortem potius vel-
le se oppetere, quam fidem marito datā violare, non
tam propter timorem, aut utilitatem, quæ ex eo
posset deriuari, quam propter amorem, quo maritū
diligit: quamuis timor & desiderium illud non sine
reprehendenda, sed vitia, laudabilia, & dona ipsius
Dei.

Porro quemadmodum homo obligatur ad statu-
endum sibi firmum propositum, peccata futura eui-
tandi, ita etiam necessarium est, vt à præsentibus se-
paretur, in quibus viuere, si sunt mortalia: alioquin e-
nim Confessio non esset Confessio, sed sacrilegiū &
iniuria Sacramenti, & per consequens, tam qui con-
fiteretur, quam qui confitentem absolueret, sacrile-
gus esset, & in Sacramentum blasphemus: essetque
huiusmodi confessio non veterū peccatorum expia-
tio, sed notiorum additio. Qui itaq; ex medicina nō
vult sibi facere venenum, non abuti in propriam cō-
demnationem pharmaco, quod Deus instituit ad re-
medium, omnib. neruis contendat relinquere quod-
cunque peccatum mortale, in quo fortassis adhuc ia-
cet immersus. Propterea qui odit & veram fouet cū
proximo inimicitiam, debet malam illam volunta-
tem exuere, & reconciliari illi, & alloquio eum dig-
nari, si id illi denegasset: nisi aliquod notabile scan-
dalum subsequeretur, secundum iudicium prudētis
Confessarii: vt cum quis in te peccauit, & petit sibi
ignosci in foro conscientia, & tu illi negaueris: tali
namq; modo offends illum, & prouocas ad odium
& iram in te.

Sic etiam qui detinet rem alienam inuito domi-
no, tenetur ad restitutionem confestim: Confestim
dico, quia si statim restituere potest, statim restitu-
re debet: nec sufficit voluntas postea restituendi,
aut in testamento vt reddatur cauendi, si reddere
statim poterit, etiam si egeret ipse debeat: præsertim
si creditor in simili, aut alia necessitate sit constitu-
tus. Et quia circa hanc de restitutione materiam
multa veniunt dicenda, etiam frequentissimè in ea
peccatur à malis debitoribus: qui vult igitur seruare
liberam & securam suam conscientiam, consulat eos,
qui possunt eum, ne hic decipiatur, conseruare: &
meminerit, non solum se obligatum ad restitutionem
illius quod abstulit, aut damni illati: sed etiam dāni,
quod sua causa ab alio fuit illatum, siue quia iniuria
fuit socius, siue quia consilium dederit, aut consen-
sum: siue quia malefactorem in aedes suas vt malefa-
ctorem recepit, siue quod rem ablata a persona su-
specta emerit, siue in domo sua absconderit, aut ma-
lum non impedit, si is sit, qui debuit, & potuit im-
pedire. Omnes enim & singuli illi tenentur ad soli-
dam restitutionem: cumq; vnus horum restituit, alij
vicissim obligati sunt reddere huic, qui pro ipsis sa-
tisfecit.

Quod de bonis externis diximus, etiam intelli-
gendum est de restitutione famæ: vt si diuulgauero
grauis & tamen secretum delictum proximi. Item
de re-

DE PRÆCIPUIS AD CONTRITIONEM
perueniendi medijs, particulariter uero de
dolor peccatorum.

CAPVT II.

Qui verè & ex animo pretiosissimam hanc Contritionis gemmam sibi comparare desiderat, sciat oportet, hanc ante omnia à Deo esse postulandam, idque cum omni humilitate atque instantia. Vt enim hominem omnium peccatorum suorum poeniteat, pro quantitate doloris requisita, specialis quædam est Dei gratia, & donum singulare, omnes vires & facultates humanæ naturæ superans. Natura enim hæc per peccatum originale ordine & rectitudine sua naturali, in qua Deus illam creauit, priuata est. Creauerat enim Deus eam rectam, & eleuatam ad Deum per amorem: Peccatum uero flexit illam & inclinauit ad se, hoc est, ad amorem rerum visibilium, quas amat supra Deum, & maiori in pretio quam Deum ipsum habet. Etenim quem-

Simile.

admodum homo, qui de ventre matris suæ nascitur in curuatus, seu gibbosus, nullam potest inuenire medicinam, aut virtutem naturalem, cuius vi posset ad naturalem rectitudinem restitui: ita etiam cum nostra voluntas nata est cum hoc spiritali gibbo, atque incuruatione, nemo est qui eam ad rectitudinem potest reducere, & ad Deum sic erigere, vt eum super omnia diligat, nisi Deus ipse, qui creauit eam. Quemadmodum ergo homo non potest hunc communi transcendente amorem acquirere sine Deo, sic nec super omnia potest dolere de peccato sine speciali dono & auxilio eiusdem Dei: vnum enim ab alio dependet. Quare non immerito dixit Christus: *Nemo uenit ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* Venire namque ad Christum, nihil aliud est, quam amare Christum super omnia, & super omnia peccatum odisse. Talem uero amorem, & dolorem talem, nemo potest habere de seipso, vt conuenit nisi Deus illum donauerit.

Ioan. 6, 44.

Cum itaque Deus sic agit cum peccatore, maxima est gratia, maximumque bonum, quod illi fieri potest: quanto enim maius est bonum gloriæ, quam gratiæ, tantò maius est hominem à peccatis eximere & in gratiam restituere, quam nunc in gratia existenti gloriam conferre: multò enim maior est distantia inter peccatum & gratiam, quam inter gratiam & gloriam. D. Thomas differens de operibus diuinis ait, maius esse opus iustificare peccatorem, quam creare mundum. Totius enim mundi creatio non est aliud quam bonum limitatum & finitum, vt & alia creata omnia: sed iustificatio hominis, est diuinitatis & gloriæ Dei quædam participatio, quod bonum est infinitum. Si itaque sit opus Dei, & opus tam magnum, sequitur petendam hanc misericordiam ab eo cum summa humilitate & instantia, perseverando in hac petitione cum pia illa Chanaanæ, dicendo: *Fili David miserere mei, quia filia mea male à demonio vexatur.* Et licet subinde Dominus initio austerum se & difficilem præbeat, (vt & mulieri huic sese præbuit) non debemus tamen ob hoc animum despondere, ab incepto resilire, aut ab oratione vel petitione desistere: ob eam namque causam Dominus se talem huic mulieri exhibuit, vt nos haberemus exemplum, non esse diffidendum, cum simile quid nobis in petitionibus nostris occurrit: sed potius vt perseveremus, sicut illa fecit, certi quoniam impetrabimus, quod illa impetrauit, dicit enim Apostolus. *Ille fidelis permansit, seipsum negare non potest.* Vt autem illud facilius & commodius fiat, deuotas aliquot Considerationes & orationes subiiciemus, vt qui per se cum Deo colloqui non possunt, necessitatemque illi suam

S. Thom. 12
q. 113. art. 9.

Mat. 15, 22.

2. Tim. 2.

Occasiones
vitanda.Bern. Ser. 65
in Cant.

Matth. 18.

Ibidem.

Matth. 18, 8.
Marc. 9, 45.

Simile.

magn
regi
em.

suam aperire, harum auxilio misericordiam Dei querere, atque inuocare discant.

*Secundum
modum.*

Secundum medium est, ut homo semetipsum recolligat, mentemque suam aduocet in loco & tempore conuenienti, omniaque percurrat atque meditetur, quae valent ad compunctionem atque dolorem hunc excitandum: quanto siquidem amplius intuebitur causas, tanto maiores sese offerent rationes plangendi, & tanto efficacius malum suum sentiet. Non enim frustra natura disposuit eundem sensum, cuius officium est videre, etiam esse lachrymandi instrumentum: ex vno enim sequitur alterum, qui namque bene videt, bene plangit: hoc est, qui nouit mala inspicere, ut inspicienda sunt, is etiam nouit illa plangere, quomodo sunt plangenda. Aperiat itaque homo oculos, & fleat illos primo in multitudine suorum peccatorum, deinde in Deum, cui peccauit: utrumque enim dicet ei quam iustas & aequas habeat dolendi rationes.

DE QVIBVS DAM CONSIDERATIONIBUS, quae hominem ad dolorem & odium peccatorum excitant, & primo de ipsorum multitudine.

CAPVT III.

*Quid sit
peccatum.*

*Finis vlti-
mus quis.*

Si itaque animum tuum ad dolorem peccatorum tuorum vis prouocare, debes ante omnia totius vitae perfecta curriculum tibi ante oculos statuere: hoc est, omnia peccata, quae in illa commisit, & quam turpiter beneficijs & gratijs a Deo perceptis abusus es. Et quia peccatum est a summo bono & fine ultimo, ad quem homo creatus est, declinatio: considera primo finem hunc, & videbis manifestissime, quot modis aberrasti a fine illo, ad quem Deus hominem in hoc mundo creauit: qui sane fuit, non ut vineas plantaret, non ut superba adificia strueret, non ut diuitias cumtuleret, & in delicijs viveret: (quod opera quorundam videntur innuere) sed ut Deum cognosceret, illum amaret, eius mandata seruaret, atque per illud medium acquireret summum bonum, cuius gratia creatus est. Hanc ob causam dedit ei legem, secundum quam viveret, gratiam, cuius ope legem posset obseruare. Sacramenta, quae illi administrarentur, doctores, qui illum erudirent, inspirationes, quae ad virtutem prouocarēt: dedit quoque seipsum in pretium, & in remedium aduersus omnia malorum genera. Ob hoc quoque dedit illi bona naturalia, hoc est, vitam, sanitatem, fortitudinem, potentias animae, sensus & membra corporis: ut hac omnia cultui diuino, cui mancipatus est, impenderet. Eandem ob causam tribuit ei quoque bona quae vocantur fortune, ut cum ijs vitam conseruaret, inde peteret quaecumque sunt necessaria, aliorumque succurreret inopiae ad gloriae suae meritum atque augmentum.

Hac, aliaque sunt bona & auxilia, quae Dominus tibi contulit, ut ope illorum agnosceres, & diligeres eum, atque cum illis ei famulareris. Perpende igitur quomodo omnibus his beneficijs usus sis, & quomodo omnes has leges & obligationes obseruaueris. Si primo finem inspicias, ad quem creatus es, & illud, quod tu fecisti, consideres, aperte videbis quam extra viam ambulaueris, & procul a scopo aberraueris. Ille namque creauit te pro seipso, ut omnem intellectum tuum, omnem memoriam, omnem voluntatem in illum dirigeres, fidem, spem, & charitatem tuam in illo collocatam haberes. tu vero: neglectis his omnibus, temetipsum totum vilitati creaturarum, ipso Creatore spreto, impendisti: tribuens ijs, quod soli Creatori debebatur. Creaturas tantummodo amasti, adorasti, & in ijs fidem, spem, quietem, & consolationem omnem repositam habuisti: illud faciens,

creaturis dedisti, quod proprium erat Creatoris, & in rebus terrenis posuisti, quod in coelestibus erat ponendum.

Per eandem considerationem quoque videbis, quam male obseruasti primum legis diuinae mandatum, quod huc pertinet. Considera parum, quomodo hucusque oblitus sis huius Domini, cum eius in omni vita tua vix semel memor fueris: vide quam ingratus fuisti illius beneficijs, vix aliqua pro ijs reddita gratiarum actione: quam negligens fuisti in praecipis diuinis obseruandis, toties ea transgressus: quam tepide dilexisti eum, qui tam ardenti amore dignus est, dum nimium huius mundi, & quae in eo sunt amore immersus es: denique quam parum reueritus es summam illam Maiestatem, qui vilissimos huius mundi vermiculos timere non desinis. Præterea quoties iurasti, peierasti, & nomen Domini Dei tui in vanum sumpisti, trahens illud per impurum os tuum, in testimonium tuae perfidia, atque mendacij. Perpende quomodo dies festos sanctificasti, qui ad glorificandum, laudandumque Deum, & ad peccata lugenda sunt instituit: dum eisdem dies expectares, ut peccata peccatis cumulares, & Damoni festa celebrares.

Animaduerte, quomodo honorasti patres naturales, & spirituales, hoc est superiores tuos: cum eorum leges & mandata tam exiguo apud te in pretio fuerint. Quis amor & fraternitas cum proximo tuo tibi intercelit, cum toties ad defendendum mordicus honorem tuum, propriaeque nugae, illum pedibus conculcaueris, contempseris, inhumaniter habueris, atque illius mortem desideraueris. Quomodo corpus tuum custodisti, & animam a vitijs carnalibus immaculatam seruasti: cum toties eam opere, locutione, cogitatione, desiderijs, & voluntarijs delectationibus contaminaueris, templumque a Deo in habitaculum sibi sanctificatum profanaueris. Quis enumerare posset dissolutiones tuorum oculorum, turpitudines tuarum cogitationum, obscenitates tuorum verborum, pompam vestium, nugae & iocos, conuersationes & malignas inuentiones? Quid de furtis, de auaritia tua dicam, cum nihil adoraueris magis, quam denarium, in eo constituens vltimum finem tuum, seruans illi, amans illum, & propter illum faciens, quod propter solum Deum erat faciendum? Quis poterit commemorare dissolutiones tuae linguae, murmuraciones, calumnias, iniurias, adulationes, maledictiones & mendacia, cum omnis vita & conuersatio tua in ijs sit consumpta?

Post diuina mandata, similiter septem illa peccata, quae capitalia nominantur, percurrere, & videbis quam enormiter in singulis eorum peccasti: quanta fuerit ambitio, praesumptio, vana gloria, & superbia cordis tui, quanta verborum tuorum iactantia, & vanitas operum: quanta fuit ira, & inuidia, quanta blanditia: & illecebra tui corporis: quam magna tua fuerit socordia, negligentia, & ad omne opus bonum tarditas, ad omne verò malum promptitudo & alacritas.

Vide similiter & examina tuam conscientiam in operibus misericordiae tam spiritualibus, quam corporalibus, quam exiguum eorum habueris ratione, quam parum tibi alterius necessitas & miseria cordi fuerit, cum tam anxie temetipsum in omnibus quaesieris.

Ingrede deinceps abyssum diuinorum beneficiorum, & dic mihi quaso, quomodo ijs usus es? vita, quam Deus tibi largitus est, quibus rebus fuit occupata? ingenium, vires, & naturalis habitus quid operata sunt: diuitiae, aliaque bona temporalia quibus rebus seruierant? Profecto, si verum fateri velis, omnia haec absumpsisti in vanitate & offensis diuinis,

uinis; ita vt bona, quæ ab illo recepisti, vereris in arma, quibus illum oppugnare, vt quo loco maiora præstare debebas obsequia, ibi grauiora commiseris peccata; inde sumens occasionem offendendi Dominum vnde tenerius amandi materia erat desumenda. Denique tam dissolute vixisti, quam si nullo nomine vel titulo esdes Deo tuo obligatus; non aliter atque nihil à Deo vnquam accepisses, aut quasi temetipsum plasma uisses, nec à Deo in omnibus, & per omnia dependeres.

Qui haberet itaque oculos vt videret istas miseria, & agnosceret quam perditam, & denia sit sua cōuersatio, quam male reddidit quod debebat, quam raro mandata Dei sui obseruauit, quot & quæ enormia peccata perpetravit; nonne par esset, vt totius resoluatur in lachrymas, considerans tanta mala? Quid sentiet, qui hæc non senserit? quam ob rem plāget, qui ob hæc plangere non poterit? Quis autem adeo cæcus est, qui non videat tam magnam iacturam, quam ipse fecit in omnibus bonis animæ suæ?

SECUNDA CONSIDERATIO, E. A.
rum scilicet rerum, quæ per peccatum amittuntur.

CAPVT IV.

Post considerationem multitudinis peccatorum tuorum, vile est etiam pendere, quid per peccatum amiseris: hoc enim modo agnosces, quæ & quanta diuinitus tibi donata sunt, & quoties illa rursus perdidisti, vt hæc saltem via ad dolorem & penitentiam exciteris, cum in nulla te dolor vtilius collocetur, quam in hac. Beatus enim Chrysostomus asserit nihil in mundo esse, quod amissum dolore potest recuperari, præter illud, quod peccando amittimus; quare in omnibus alijs rebus dolor inutilis est, hæc vna excepta. Qui itaque dolorem hunc adeo salutarem sibi conciliare appetit, cum omni humilitate cogitet, quid per vnum peccatum mortale perdidit, & confestim intelligit, quam iustitiam habeat dolendi causam.

1. Primò enim per mortale peccatum amittitur gratia Spiritus sancti, quæ vnum ex præcipuis donis est, quæ Deus in hac vita puræ creaturæ potest dare. Amittitur quoque charitas & amor Dei, quæ semper eandem gratiam comitantur. Quod si magnum sit, alicuius Principis terreni gratia atque amicitia excidere, quanto amplius erit gratiam Regis celi & terræ amittere? Pereunt itidem virtutes infusæ, & dona Spiritus sancti, quibuscum anima compta atque exornata, pulcherrima in conspectu Domini apparebat, & armata & roborata erat contra omnem potentiam & fortitudinem inimici. Amittitur etiam hereditas regni cælestis, quæ ab ipsa gratia provenit: quandoquidem, vt dicit Apostolus, gloria per gratiam datur. Perditur quoque Spiritus adoptionis, qui nos filios Dei constituit, & hoc modo nobis animum & cor filiorum erga ipsum tribuit: & simul cum hoc spiritu amittitur ille affectus, sese vt filios decet gerendi, & cura ac providentia paterna, quæ Deus illos potissimum obseruat, quos pro filiis suis recipit: quæ similiter ex præstantissimis bonis est, quæ homini in hoc seculo donantur. Tollitur vna pax & serenitas bonæ conscientie cum consolationibus & auxilijs sancti Spiritus, fructibusque & meritis bonorum omnium, quæ tota vita vsque ad horam illam feliciter, & summis cum molestijs peracta sunt. Amittitur etiam communio bonorum omnium totius Ecclesie, quorum homo non sic particeps est, sicut antea solet esse, cum adhuc in gratia permanebat. Omnia hæc per vnum peccatum mortale perduntur: hoc autem vicissim lucrificat, vt semper ad penas infernales cōdemnatus remaneat, & de libro vitæ pro eo tempore deletus; ex filio Dei

Grana. Opus spirituale.

factus seruus Diaboli, & qui erat antea templum & sedes sanctissimæ Trinitatis, spelunca latronum, & nidus basiliscorum. Inter omnia verò damna hæc nullum maius est, nec pluribus lachrymis deplorandum, quam Deum ipsum amisisse: illud enim omnium aliorum incommodorum radix est & origo: perdidisse namque Deum, est, non habere Deum specialem patrem, tutorem, pastorem, defensorem, atque ex benignissimo patre in feruissimum iudicem conuersisse. Qui itaque tantum bonum amisit

numquidne habet iustam causam lamentandi? *Noli latari Israel*, inquit Propheta, *noli exultare sicut populi: quia fornicatus es à Deo tuo.* Filij Dan cum no-

uas sedes armati quærent, ad expeditionem ciuitatis Laïs profecti, venerunt in domum Michæ, ibidemque idolum conflatile inuenerunt, quod secum abstulerunt. Michas re cognita cum ijs qui secum habitabant, inscitus est eos post tergum, clamans & eiulans: cumque respexissent, qui illud idolum rapuerant dixerunt ei: *Quid tibi vis? cur clamas?* Qui respondit, *Deos meos, quos mihi feci, tulisti: & dicitis, Quid tibi est?* Si miser ille adeo lamentabatur, quia Deum, quem sibi ipse fecerat ex metallo, amiserat, & iustissimam se lachrymandi causam habere arbitrabatur, quid facere debet Christianus, qui certo

certius scit, toties se Deum, non falsum, & à se factum, sed verum Deum, qui omnia fecit, amisisse, quoties leuhaliter peccauit? Cum igitur tam magnum bonum, vna cum omnibus alijs, per peccatum amittatur, vides iustissimam habere lugendi causam illum, qui tanta bona perdidit, & ex tantis diuitijs, tantaque gloria, in tam profundum miseria-

rum pelagus prolapsus est. quomodo igitur non plāget? quomodo non confundetur is, qui in tanta mala sese præcipitauit? Aperi oculos, o anima misera, dicit quidam Doctor, & vide quid fuisti olim, & quid nunc es: quo loco fuisti tunc, & quo nunc es. Eras sponsa altissimi; eras templum Dei viui; eras vas electionis; eras thalamus æterni Regis: eras thronus veri Salomonis; eras sedes Sapientie; eras soror Angelorum; eras hæres cælorum. Ecce cum omnia hæc fueris, quæ dixi, quoties dico? Eras, eras: toties tibi lachrymandum est, dum subitam tuam cogitas mutationem. Sponsa Dei, facta est adultera Diaboli; templum Spiritus sancti, mutatum est in speluncam latronum, vas electionis, in vas corruptionis; thalamus Christi, in volutabrum porcorum; sedes Dei, in cathedram pestilentie; soror Angelorum, in sociam Dæmonum: & quæ instar columbæ volitabat per cælum, nunc tanquam serpens reptat in terra. Plange itaque super te, o anima misera; plange, quia te plangunt cæli, quia te plangunt Angeli, quia te plangunt omnes Sancti: te plangunt lachrymæ D. Pauli, quia peccasti, & mali, quod commisti, penitentiam non egisti: te plangunt lachrymæ Prophetarum, quia vident in te venturam diuinam iustitiam: te denique potius, quam ruinas & rudera verbis Hierosolymitana, plangunt threni illi Ieremiæ dicentis: *Quomodo sola sedes ciuitas plena populo? quia videt nobilem illam ciuitatem Israel de cælo cecidisse, & quia videt quod filia Sion omnem pulchritudinem suam amisit, dicit; Et egressus est à filia Sion omnis decor eius.*

TERTIA CONSIDERATIO, DE
Maiestate diuina, contra cuius bonitatem
peccamus.

CAPVT V.

Qvod si vterius progrediaris, & consideres magnitudinem atque bonitatem Dei, contra quem peccasti, inuenies & hic maiorem doloris materiam: certum enim est, quod quanto per-

sona,

sona, in quam peccatur, nobilior est, tantò peccatum maius est. Hinc est, ut si persona offensa sit infinita dignitatis, erit etiam offensa in illam facta infinita gravitatis. Quare quò penitius homo inspicit, atque cognoscit diuinam Maiestatem, eò clarius intelligit malitiam & gravitatem suorum peccatorum. Leua igitur oculos, & vide, si potes, quàm magna sit nobilitas, opulencia, dignitas, sapientia, pulchritudo, gloria, bonitas, & potentia Domini Dei tui; & quam multis vinculis omnes creaturæ sint illi obstrictæ, & quodammodo ex hac consideratione cognosces magnitudinem culpæ, quam incurristi, atque peccati in illum commissi.

Inter omnes verò has magnificentias atque perfectiones Dei, plus ceteris animum penitentis sollet mouere diuina bonitas, præsertim in eo, qui aliqualem illius habet experientiam & cognitionem: quæ bonitas etsi in alijs pluribus rebus queat cognosci, præcipuè tamen eius vis & natura declaratur in inestimabili beneficio incarnationis, & passionis filij Dei, atque in institutione sanctissimi Sacramenti Eucharistiae, in quo pro nobis offertur quotidie, & nobiscum manens sese nobis communicat. Potest hoc specialius atque dilucidius intelligi ex modo, quo Dominus ille suos electos & chariores excipit amicos: quos non raro cum tam immensis visitat consolationibus, cum tantis fauoribus, tanta luce, tanta pacis & lætitiæ spiritalis abundantia, ut nunquam subiectum humanum non ferat impetum tantarum consolationum. Ita legimus de quodam sanctorum illorum Patrum in Eremo, qui subinde stans in oratione clamabat, dicens: Domine suspende non nihil fluxum tuarum consolationum. & alio tempore: Domine mi, ait, discede non nihil à me: non enim ferre possum tuæ dulcedinis magnitudinem. Ille igitur Dominus est, hi eius fauores, blanditiæ, & beneficia, quæ solent à tali bonitate, nobilitate, suauitate & misericordia deriuari. Nec mirum est, quod propinax his calicem suarum deliciarum, qui pro ipsis calicem passionis bibit.

B. Effrem.

Climacus
gradu 5.

Quis igitur ille erit, qui sibi ante oculos constitutus tantam bonitatem, & in memoriâ reuocans quoties illam offenderit, non lugeat merito, imò non desideret omnium hominum oculos ad desendum e. norme malum hoc? Scribit B. Ioannes Climacus de quodam ex antiquis illis monachis, qui ob delictum aliquod fortè à se commissum, petijt à Patre monasterij ad domum Penitentium, quam carcerem appellabant, damnari, impossibile esse clamans illuc non proficisci. Habita licentia (quamuis inuito Patre erat enim miseratione dignus) oculus aduolat ad penitentes, additurque illis focus ad luctum promptus atque mœroris particeps. Igitur doloris gladio percussus in corde, quem diuina charitas acuerat, octauo postquam eò peruenerat die, migravit ad Dominum. Vide quæso quàm ingens fuerit iste dolor, qui tam breui spatio vitam potuit extinguere, & animam à corpore separare. Hoc modo sentiunt peccatum suum hi, quorum oculos aperit Deus, ut cognoscant ingentem malitiam, quæ in peccato est. Si sanctus ille Penitens ob vnum solum peccatum, quod commiserat tantum senserit dolorem, quantum merito sentire deberet is, qui maiorem vitam partem in peccatis traduxit, peccata peccatis addendo, & offensas in Deum multiplicando?

QUARTA CONSIDERATIO, DE INIURIA, QUÆ FIT DEO PER PECCATUM.

CAPVT VI.

Consideranda quoque est præter ea, quæ dicta sunt, summa iniuria, quæ Deo per peccatum irogatur, ut vel hinc intelligamus, quâtope-

re nobis dolendum sit. Quotiescunque enim peccamus, practicum illud iudicium in corde nostro exercetur, licet subinde non sentiamus: proponitur ab vna parte commoditas peccati, hoc est, delectatio, aut utilitas, ob quam peccamus: & ab altera parte offensa, qua Deum prouocamus, & amicitia, quæ per peccatum amittitur: ita ut in vnam lancem mittatur Deus, & in alteram temporalis utilitas, aut momentanea voluptas homo autem stans in medio eligit potius diuinæ amicitie iacturam, quàm exigua utilitate aut voluptate carere.

Quid posset horrendum magis excogitari? quid indignius Maiestate tam sublimi, quàm præponere illi rem adeò vilem & abiectam? Quid similis esse potest illi ludæorum perueritati, qui cum in sua potestate haberent, aut Iesum, aut Barrabam iudicio mortis eximere, maluerunt Barrabam quàm Christum eligere? Quid hoc aliud est, quàm (quantum ad peccatum nostrum) coronam & gloriam, quæ debetur Deo tanquam vltimo fini, rapere, & imponere vel utilitati, vel voluptati? Qui enim maioris æstimat voluptatem quàm Deum, & quantum in se est illam Deo præponit, tollit dignitatem vltimi finis à Deo, & dat voluprati: atque hoc est coronam subtrahere Creatori, & dare creaturæ. Quid turpius quid intolerabilius, quid potest esse indignius? Præcipit Deus, ut obstupescant cali, & sceleris illius indignitatem admirentur, dicens: *Obstusce cali super hoc, & porta eius desolamini vehementer, dicit Dominus, Duo enim mala fecit populus meus, Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas: cisternas dissipatas, quæ continere nō valent aqua. Quicunque igitur perpendit, quam innumeris vicibus iniuriam hanc diuinæ Maiestati intulit, quomodo non contremiscet? quomodo non optabit, ut oculi sui in fontes lachrymarum vertantur, quibus noctes atque dies peccata sua defleat? Respice itaque miser, & vide cui peccasti, & quàm ob causam peccasti: quid repudiasti, & quid amplexus es: quid perdidisti, & quid lucratus es: & erubescere dum tempus est, ne in diuino iudicio æternaliter confundaris.*

Hier. 17.

QVINTA CONSIDERATIO, DE ODIO, QUO DEUS PECCATUM PROSEQUITUR.

CAPVT VII.

Iuabit etiam ad consequendum sanctissimum hunc dolorem, & peccati odium, summa cum intentione intueri magnitudinem odij, quo Deus peccatum prosequitur: quod adeò magnum est, ut nullus id humanus capiat intellectus. Certissimum enim est, quod si quis omnes creatos intellectus in vnum conflaret, & ex omnibus linguis vnam fabricaret? nec intellectus ille comprehendere, nec lingua ista posset odij istius magnitudinem explicare. Ratio in promptu est: quanto enim quis melior est, tantò magis bonitatem diligit, oditque malum. Cum itaque Deus bonus sit, nec tantum bonus, sed infinitè bonus, sequitur quod infinito amore bonitatem diligit, odioque infinito malitiam prosequatur: quare & bonitatem æterna gloria remunerat, malitiam verò supplicijs æternis, æternorumque bonorum priuatione castigat: Iuxta illud Euangelij: *Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam.* Et præterea certum est, Deum peccatum detestari quanto opere detestandum est, hoc est, secundum malitiam & deformitatem, quæ in eo est: & quia hæc malitia est infinita, quia Deo, cuius maiestas infinita est, opponitur; inde sequitur, odium, quo Deus affectus est in peccatum, esse quoque infinitum.

Matt. 25:44

Ad intelligendam autem magnitudinem huius odij, vtilissimum erit diligenter animaduertere quorundam horrendorum suppliciorum exempla, quibus

Esa. 14, 12.

Genes. 3.
Genes. 7.
Genes. 19.
1. Reg. 3.
1. Reg. 15.
2. Reg. 12.
Dan. 4.
Actos. 5.

bus Deus in hoc mundo peccatum punit: ex operibus enim cor cognoscitur; sic & ex magnitudine poenae diuinæ aliquo modo cognoscemus magnitudinem odij, quo Deus peccatum derelictur. Dic mihi quaso, quale fuit supplicium pulcherrimi illius Angeli, & sociorum eius, de quo ait Elaias: *Quomodo cecidisti de calo Lucifer, qui mane oriebaris?* &c. Ob vnum namque peccatum ex nobilissima creatura factus est omnium, quæ in inferno sunt, terribissimus; & qui antea erat Deo amicissimus, factus est illi inimicissimus. Quæ poena fuit illa Protoplasti cum omni sua prosteritate? & illa mundi vniuersi diluuiio submersi? quæ ciuitatum istarum quinque igne calcitatus demisso exustatum? quæ illius Heli ob solam in castigandis filiis negligentiam? Saulis quoque propter inobedientiam? Dauidis propter adulterium? Nabuchodonozoris ob superbiam? Anania & Saphira propter auaritiam? Denique qualis est illa poena inferni, quæ in æternum durabit, & propria est peccantium? Sed omnis istis omnibus; quæ & quanta fuit illa, quam Pater vnigeniti Filij sui humeris propter peccata mundi imposuit? Hæc vna maiori digna est admiratione, quam omnes prædictæ in vnum congestæ, propter infinitam dignitatem personæ, quæ illam sustinuit. Horum omnium suppliciorum singula (si diligenter discutiantur) plurimum lucis adferunt, vt intelligat quis admirabilem diuinæ iustitiæ rigorem, & summum odium, quo peccatum prosequitur: quæ consideratione cor nostrum timore Dei, dolore quoque & peccati detestatione configetur. Etenim tanto horrore atque odio peccatum est dignum, quanto cum Deus ipse illud execratur. Sed cum neque tu, neque alius quispiam tam perfecte queat illud odire, saltem derelictare quantum potes, & semper Deum precare, vt odium hoc in te augeat: in eo enim magna pars poenitentiae, iustitiæque Christianæ consistit.

SEXTA CONSIDERATIO, DE

morte, & quæ post illam sequuntur.

CAPVT VIII.

Similiter & memoria poenarum infernalium, quæ tam horribiles sunt, & iudicij vniuersalis, quod valde rigidum erit, & præcipue mortis nostræ, quæ omnibus horis nobis imminet, merito nos ad dolorem & timorem peccatorum nostrorum mouere deberent: cum singula horum per se tanta mala minentur peccatoribus, quæ eò viciniore sunt, quo minus vitæ nobis superest. Cum enim homo ad hunc terminum venerit, (cogitare autem vnusquisque debet, cum in foribus esse) quid faciet? quid dicet? quid sentiet? Tunc quisque reproborum dicere poterit: O anima mea, ecce venit finis tuæ superbiam, tuæ vanitatis, tuæ stultitiæ, & tuarum voluptatum, quas amplius amasti, quam Deum ipsum, & quibus morem potius quam illi gessisti, cum propter illas toties Deum offenderis. Vbi es nunc vanitas & superbia mea? quod vos nunc subduxistis deliciae atque voluptates meae? quid mihi dedistis? quod primum, quam mercedem mihi retribuistis pro tot annorum obsequio, quibus vos colui, vobis inseruiui? caeleste regnum vobis commutavi, propter vos caelum amisi, & infernum recepi; infinita bona perdidici, & perpetuam Demonum societatem expecto, quid igitur est, quod in solatium tantorum malorum mihi reliquistis? Hæc si sic se habeant, si omnes istæ spinæ & remorsus conscientiae cor tuum illo tempore lancinaturi sint, (& sine fructu fortassis) quâto satius erit nunc cum magna tua vilitate aliquid pati, dolere, & compungi? Intra igitur nunc tecum in iudicium, vt in hora illa coram Deo iudicatus compareas.

Granat. Opusc. Spiritual.

Non absere erit hoc loco recensere, quæ Seraphi-
nus Firmantus hac de materia scribit. Meditatio, in-
quit, mortis vtilissima est, cum quod omnem abrup-
pit inordinatum sensus affectum; tum etiam quod
est facilius, quando & oculis cerni possit, & manibus
palpari; quin dicere possumus nos semper in nobis
metipsis mortem circumferre, nunquamque non mori,
cum corpus habeamus corruptioni obnoxium,
quodque nunquam non mutatur, & nunquam in eo-
dem statu permanet: instar fluminis; cuius eandem
non potes partem ostendere, quoniam dum ostendis
iam non est eadem. Sunt qui mortis fugiant me-
moriam, ne fiant tristes: hoc verò cum fugiant, nun-
quam non amplius contristantur. Quibus optime
fuerit consultum, vt vel amplecterentur: quoniam
quò magis frequentatur, eò maiorem inducit fidu-
ciam, temperatque & propellit timorem ac tristiti-
am. Hoc autem est rationi consentaneum, quandoquid-
em vitiosas refranat affectiones, sensumque mortifi-
cat, ne rationi rebellet. Vnde desiderium proficisci-
tur alterius vitæ, quò virtuosius anima se preparat o-
peribus, sicque suauem inducit Dei gustum.

Hinc credo Paulum ampliori mortis desiderio ca-
ptum, quàm alij vitæ: proficiscebaturque Agatha
ad martyrium, tanquam ad epulas inuitata, glo-
rianter & latissime. Porro si huiusmodi initio du-
ra & horribilis est recordatio, non ideo est fugienda.
Ita enim si faceret auarus, nunquam pecunias com-
pararet. Mors quò videtur initio difficilior, eò ma-
iorem alitèr demum iucunditatem, sitque indes sita-
uior. Si quis deliberare vellet non mori, omnino à
Christo abesset. Ea enim non esset præditus charita-
te, quæ inuisibilia sui desiderat futura vitæ bona.
Careret & spe, quæ ad futura extenditur. Vacuus es-
set & fidei, quoniam si alterius crederet vitæ bona,
non vellet hic semper morari. Vnde eorum est vox
huiusmodi: Quid teneam in præsentis noui: futurum
non sum expertus. Certæ igitur in statu agunt dam-
nationis.

Multa possunt circa mortem considerari, quæ in-
terim meditantibus occurrunt: tamen volens quædam
colligere, aio: Si vitam vis mutare, persuadeas tibi
quantum potes, manere cum surgis è strato nouissi-
mam esse illam tibi diem: ita quæ domui tuæ intra te-
ipsum dispone, ac si verè esset nouissima. Neque ve-
ro hæc erit deceptio, quin imò alias si credideris, falli
quidem poteris. Si enim potest indes te mors aggre-
di, tuum est, vt & illam indes prætolere. Ego verò
tibi affirmo, nō illum poteris non negligenter diem
transigere, nisi adnitare in mentem vt inducas, illum
tibi esse extremum.

Recogita itaque mortis tempus, quod cum sit in-
certum, nunquam non debes expectare: vt dictum
est. Causam recogita, quæ sexcentis potest esse ex-
locis, intus ac extrinseca: ita vt nulla non possis in te ex-
presse illam contueri. Recogita modum: quæ in re
profuerit admodum, adesse cupiam morienti, ex-
tremosque illos contemplari casus: vbi lassum cor-
pus iacet derelictum; languida, vice matris gra-
uia, vix mouentur membra; supremæ exudant par-
tes, extremæ frigidant; viuendum immutat facies co-
lorem in pallorem; caua stillant lumina, spumat os,
crassecit lingua, anhelat guttur, anhelum quassatur
pectus, liuescunt labra, nigrescunt dentes. Breuiter,
resolutum corpus vniuersum, amarissimo ctum su-
spiro, ab anima derelictum, ex homine fit vilissi-
mum cadaver.

Iam copiosa tibi aderit materies, vt hoc tibi ipsi
accommodas spectaculum; comminiscens, de salute
tua desperasse Medicos, circumsidereque lecto & af-
fines & amicos: quorum è præsentia magis torque-
bore. O quam erit illa discursio amara. Iam solari

L 2

te non

Quæ in mor-
te cogitanda.

te non poterunt opes, sed poenam augebunt: honores nil proderunt, sed ita inuitus eos derelinques, quemadmodum illis immodice afficiebaris: praeteritis è delectationibus nihil aliud quam oblatrantem referes conscientiam.

Iam verò quid hic ages? qui habebit se anima tua? egredi è corpore erit intolerabile, manere impossibile, procrastinare non dabitur, recurrere non poterit ad pristina sensuum oblectamenta, iam insensibilem sibi verò ipsi reddita, propriam horrescet praetimore deformitatem? seque ipsam, si fieri posset, vellet effugere: horrendis se circumseptam videbit monstris, suis nempe peccatis, quos nunquam non patietur persequutores: momentum videt fuisse praeteritum, sine fine futurum, Tum verò cum Prophetam dicere poteris: *Circumderunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me.*

Psal. 17. 4.

Fructus memoria mortis.
Eccl. 1. 16.

Ita mortem recogitando, multos consequeris fructus: Primum Deum timere cogèris, quod initium est sapientiae: dehinc & sedulo ages, ne te adoriatur incautum: propriam etiam agnoscere te faciet miseriam, cuius in agnitione uti extinguitur superbia, ita & humilitas fundatur, omnis cultus virtutis: facile & à te abscedet inordinatus rerum terrenarum affectus; mortis enim recordatione cognoscēs nihil tuum esse, quod tecum non possis auferre. Summa, hoc prosequendo exercitium, timor in amorem conuertitur; morsque adeò tibi non videbitur ex poena & priuatione vitae corporalis horribilis, quantum alia ex parte frugifera, & delectabilis; quod tantis finem imponat miseris, perenni; det initium vitae: neque verò poteris contristari, cum compertum habeas, deficiente corpore in sepulchro, beari animam in caelo, viuam cum spe vitam resurgendi ad immortalem.

SEPTIMA CONSIDERATIO, DE extremo iudicio.

CAPVT IX.

Cum animus noster in rei occursum horribilis totus in seipsum colligatur, omnemque interrim aliam abijciat cogitationem; Ideo longè utilissimum fuerit exercitium, praesertim conuersionis initio, huiusmodi in argumentis exerceri, hac enim ratione mens vaga, tum ex timore, tum ex stupore distractionem vitat, internèque stabilitur.

Si mors, ut diximus, retractata, vim habet varias vniendi cogitationes, multo magis quod mortem consequitur, extremum nempe iudicium, & poena Tartarea. Quae si saepe recogitabis fiet tibi quod ait Sapiens: *Memorare nouissimam tuam, & in aeternum non peccabis.* Non abs te dicebat Hieronymus: Si comedo, vel bibo, vel quid aliud ago, semper mihi videtur auribus meis insonare vox illa terribilis: *Surgite mortui, venite ad iudicium.* Quod quam futurum sit horribile, non est quod verbis tentemus aperire, quicquid enim est terribile, illius comparatione nihil est. Multa Deus ostendit in terris iudicia, ut fuit vniuersi submersio per aquas diluuij, Sodomorum incensio per ignem, Aegypti plaga multiplex, terrae hiatus in deserto; quae omnia simul composita, eius comparatione quod in nouissimo die praetolamus, habent se ut umbra ad veritatem.

Eccl. 7. 41.

Gen. 7.
Gen. 19.
Exod. 8. 9. 10.

Si per hanc vis considerationem tibi reddi ipsi concipe primum, quam fieri potest, iudicantis Christi conditionem: cuius non aliud praese ferat aspectus, quam vindictam; ut in priore eius aduentu aliud non praese tulit, quam mansuetudinem. A quo, quippe sapientissimo, non dabitur appellatio: cumque sit potentissimus, cui dari non poterit: cumque sit Deus scientiarum, delitescere minime fas erit, vel causari: cumque infinite odiat peccatum, vel mini-

ma non manebit culpa indiscussa. Tunc tibi de tot erit reddenda ratio causis, ut vel vnaquaeque sufficeret te perturbare. Iam quis tot poterit facere satis, quae exigentur, rationibus? qui tempus insumpsi? qui corpus gubernasti? qui moderatus sensus omnes? qui cor custodisti? qui diuinis respondi? inspirationibus? qui tot gratus extitisti beneficiis? Quae sane in accusatione tot erunt testes, quod creatura: quae tunc ita omnes conturbabuntur, ut, si fieri posset, vel immortales praetimore morerentur.

Magnus erit tremor ardentem conspiciere mundum, ruentia aedificia, trementem terram, conturbati elementa, Solè obscurari, & Lunam, & stellas, mori videntem omnem creaturam, sepulchra aperiri, audire tubam extrema canentem, parari thronum, contremiscere populos, aperiri conscientias, horrendos videre cacosymonas, succensamque inferni fornacem. Sed praeter omnibus erit importabile, signum in aere conspiciere Crucis, cum vniuersis passionis insignijs, audireque ludicrum tantam inimicis suis improperantem tragediam: quibus longè minus esset intolerabilis gehenna, quam audire, ab ipso se perpetuo anathemate feriri, atque maledici.

OCTAUA CONSIDERATIO, QUAE est diuinorum beneficiorum.

CAPVT X.

Praeter haec omnia, mirum in modum augebit iste dolor & horror consideratione multitudinis diuinorum beneficiorum: quo enim diligentius & profundius considerabis, quam bonus sis Dominus erga te, eò magis confunderis, animaduertens, quam tu sis peruersus in illum. Hac via Prophetæ plerumque solent populum Dei ad dolorem peccatorum inducere; & hinc Nathan exaggerauit peccatum Davidis, cum antequam illum ob adulterium, in quod ceciderat, reprehenderet, gratias proposuit, & beneficia quae à Deo receperat.

a Reg. 11.

Ad eundem modum & tu in memoriam reuocare poteris multitudinem diuinorum beneficiorum, specialiter verò creationis, conseruationis, redemptionis, baptismi, vocationis, & diuinorum inspirationum; praeseruationis quoque à malo, & alia beneficia plurima, quibus te Dominus affecit: si namque computum tuum bene institues, inuenies quot creaturae sunt in caelo, & in terra, tot esse illius beneficia; & quot membra & sensus in corpore tuo, tot esse illius beneficia; & quot motus in vita tua, tot esse illius beneficia; denique panis quem manducas, terra quam pedibus calcas, Sol qui te calefacit, caelum quod te illuminat, cum omnibus alijs rebus, illius sunt beneficia, & ut vno verbo dicam, omnia bona & mala, quae in mundo sunt, illius sunt beneficia: omnia enim bona haec creata sunt in vsum tuum, & ab omnibus malis illis te liberauit, aut saltem à pluribus: certum enim est, non esse malum in mundo, quod vnus homo patitur, quod non etiam alius pati possit.

Age igitur, quam ob causam magis dolendum est, quam quod tanto tempore vixisti in tam magna obliuione, & neglectu talis Domini, in cuius brachijs portabaris? cuius vberibus nutrebaris? cuius spiritu vivebas? cuius Sol te calefaciebat? cuius prouidentia te conseruabat? in quo denique eras, vivebas, & mouebaris? Quae maior malignitas, quam sine intermissione illum offendere, qui sine intermissione tibi beneficiebat? & tot mala retribuere huic, qui te tot bonis cumulabat? Sed & quae malitia potest inueniri maior, quam irritare & offendere Dominum illum, qui pro te vias tam laboriosas ambulauit? qui toties ieiunauit? tot molestias, iniurias, opprobria, infamias, tot & tantos dolores

A Ro. 11.

pro te

pro te sustinuit? tot lachrymas fudit? tot orationes pro te Patri obtulit? Ipse enim est, qui hæc omnia pro peccatis nostris passus est; tum ut satisfaceret pro illis, tum etiam, ut hoc modo significaret, quanto Deus odio peccatum prosequatur, cum tanta fecerit, ut illud destrueret. Vide igitur quam iuste sub sint causæ, ut in lachrymas resoluaris, dum vides quoties percussisti, flagellasti, & crucifixisti talem Dominum, qui hæc omnia pro te sustinuit.

Cum igitur homo ab vna parte consideraverit admirandam hanc pietatem, & liberalitatem Domini erga se; ab altera verò parte magnam suam ingrati tudinem, & immorigerum suum in Deum animum, conuertat sese ad illum corde contrito, & humiliato, dicatque sequentes Orationes.

ORATIO AD EXCITANDAM IN
anima compunctionem & dolorem peccatorum.

CAPVT XI.

OVnigenite fili Dei, magna & ineffabilia sunt Domine mi, tua beneficia, quæ à te percepisti me de pulvere & limo terræ assumpsisti, & animam meam de nihilo ad imaginem & similitudinem tuam creasti, gloriæque tuæ capacem fecisti. Tu mihi intellectum, memoriam, voluntatem, liberum arbitrium, cum omnibus membris ac sensibus dedisti, ut cum ijs te & cognoscerem & amarem. Tu me custodisti in angustijs uteri matris meæ, ne in illis sine Baptismo praefocarer. Tu me post tot peccata, usque in præsentem diem patienter sustinisti: cum interim multi alij sunt, qui minis peccauerunt, quam ego, & tamen quia illos hucusque expectare nolueris, nunc forsitan in Inferno torquetur. Et super hæc omnia placuit tibi incarnari, & inter homines pro me conuersari, pro me affligi & tribulari, sudore sanguineo perfundi, capi, ligari, palmis cædi, conspu, illudi, blasphemari, candida & purpurea veste vel morio vestiri: pro me voluisti flagellis lacerari, spinis coronari, arundine percuti, oculis velari, ad mortem damnari, & ad locum supplicij duci, habens in humeris crucem, cui duris clauis affixus es, interque latrones duos suspensus, & pro malefactorum iudicatus, felle & aceto potatus, denique morte crudelissima extinctus es. Hoc modo, Domine, cum tantis laboribus & doloribus me redemisti, & tamen ego vilissimus & peruersissimus peccator, tot beneficijs ingratus, toties nunc denuò te percussisti, & peccatis meis in crucem egi: quare dignus sum, ut omnes creaturae insurgant in me, & vindictam sumant de tuis iniurijs.

Quid præterea dicam de abusu tuorum Sacramentorum, & medicamentorum, quæ mihi pretioso tuo sanguine, & instituis, & comparasti? Tu me in sancto Baptismate abluisti, & pro tuo suscepisti: ibi in filium adoptiuum sum receptus, & quasi templum tuum consecratus, ibi tanquam Sacerdos, Rex, & athleta, cui cum inimico luctandum esset, inunctus; ibi animam meam tibi desponsasti, & contulisti mihi omnem nobilitatem, quæ ad hanc dignitatem requireretur. Sed quomodo his omnibus beneficijs & ornamentis à te acceptis vsus sum? Quas cogitationes habui de istis diuitijs cōseruandis? Tu me suscepisti pro tuo filio, & ego factus sum seruus peccati: tu me in templum tuum sanctificasti, & ego me feci habitationem Daemonum: tu me armasti ut generosum militem, & ego defeci, & ad inimicos tuos transfugi: tu me Regem fecisti, & ego in regno, quod mihi dedisti, superuiui: sponsasti animam meam tibi in perpetua charitate, & ego magis amavi vanitatem, quam veritatem; plus creaturas, quam Creatorem. Aequum sane esset, o Domine, ut flere, plan gere, & lamentari inceperem, cum hæc omnia commisi.

Gravat. Opus spirituale.

Hoc illud est quod tanto tempore à me expectasti, quanto mihi vitam dedisti: toties enim me vocasti, & tamdiu me sustinisti; percussisti me, & iterum mihi blanditus es; omnes vias modosque tentasti, ut me ad te retraherès. Me expectasti, & ego tua patientia sum abusus; me vocasti, & ego ad tuas voces obfurdui: tu mihi dedisti tempus penitentiae, & ego illud in mea superbia consumpsi: tu percussisti me, & ego non sensi; tu afflixisti me, & ego nolui suscipere correctionem: tu sudasti & laborasti, ut me mundares, & ego lotus non sum: tu igne me probasti, & rubigo vitiorum meorum non est exterfa: flagellis tuis, & tuis blanditijs induratus sum, ingratus his, rebellis istis.

Nihilominus, Domine, cum tot & tanta pro me passus sis, præcepisti mihi ne desperarem, nec tibi diffiderem: Conuerto igitur me totum ad tuam misericordiam, & supplico tibi, da mihi gratiam, ut possim meisum emendare: quò sic in posterum tibi placeam, tibi que seruiam, ne vnquam me rursum à te separem: sed tibi semper adhæream, per omnia secula seculorum. Amen.

ALIA ORATIO AD IMPETRANDAM
remissionem peccatorum remissionem.

CAPVT XII.

OSupreme Factor omnium rerum creatarum, cum mecum cogito, quam grauiter infinitam tuam Maiestatem meis peccatis offendi, horreo, & insaniam meam derelictor; considerans quam benignum, & venerabilem patrem reliqui; execror ingratitudinem meam, cum video de quam nobili libertate in seruitutem tam miseram prolapsus sum; maledico inconstantiam meam, & nescio quid mihi ante oculos statuam, nisi iudicium & infernum: iustitia enim tua, quam fugere non possum, terret meam conscientiam. E contrario, cum intueor immensam tuam misericordiam, quæ, secundum Prophetam *Psalm. 144.* tui testimonium, superat omnia opera tua; mox aura iucundissima spei me refocillat; animamque meam nimis debilem corroborat: quemadmodum enim antea desperabam, sic inuenio hic remissionem peccatorum ab illo, qui in Prophetarum suorum scriptis toties inuitat peccatores ad penitentiam, dicens: *Nolo mortem peccatoris, sed magis ut conuer-* *Ezech. 18, 32.* *tatur, & viuat.* Sed & Filius tuus vnigenitus multis similitudinibus ostendit, quam paratus es ad ignoscendum his, qui penitentiam agunt. Illud si *Luc. 15.* significauit per denarium amissum, & repertum; per ouem perditam, & in humeris pastoris ad ouile relatum: potissimum autem per filium prodigum, cuius imaginem in me agnosco: ego enim ille sum, qui verè Patrem meum amantissimum deserui, omnem substantiam meam dissipavi; qui obediens appetitibus carnis meæ, mandatorum tuorum obedientiam fugi, & in turpissimam peccati captiuitatem cecidi: nunc in extrema necessitate constitutus, ex qua quis me eruet planè ignoro, nisi is quem deserui.

Recipe igitur, Domine, per tuam misericordiam me humilem seruum tuum, à te remissionem suppliciter petentem: postquam in hanc usque horam me tam benigniter expectasti, non sum dignus qui oculos meos in celum tollam, vel te patrem meum appellem: tamen quia verè pater meus es, dignare me paternis oculis intueri, solus enim aspectus tuus mortuos viuificat, & omnes errantes ad sese retrahit: hanc enim qualemcunque penitentiam, quam nunc habeo, habere non potuissim, nisi tu me respexisses. Quando vagans à te aberraueram, de celo tuo altissimo eminus me respexisti, oculosque mihi aperuisti, ut memet ipse intuerer, conscientiam meam

L. 3

seruata

scrutarer, & me tantis malis exundantem conspicerem. Veni ergo Domine ad recipiendum me; da mihi cognitionem & memoriam innocentiae perditae. Non peto amplexus tuos, non tuos, non oscula tua; non oro ut des splendidam illam vestem, qua indui soleo; non antiquae meae dignitatis annulum: non precor ut me recipias in statum & dignitatem tuorum filiorum; sed gratulabor mihi, si me inter mercenarios domus tuae, stigmatem tuo notatos & vinculis tuis ligatos numeraueris, ne vnuquam in posterum te fugiam. Non erit mihi molestum, etiam si in hac vita vnus sim ex contemptissimis domus tuae famulis, saltem ne me in perpetuum a te separe.

Exaudi me itaque, pie Pater, & da mihi gratiam vnigeniti Filij tui, & mortis illius merita mihi communica. Da mihi Spiritum tuum, ut purificet cor meum, & corroboret illud in gratia tua; ne denique per ignorantiam meam reuertatur ad illud exiliu, unde tua me gratia reuocauit. Qui viuus & regnas per omnia secula seculorum. Amen.

ALIA ORATIO PRO REMISSIO-
ne peccatorum.

CAPVT XIII.

Hac oratio, Christiane Lector, per aliquot dies continuos recitari debet cum omni attentione & deuotione, ab his, qui anhelant ad veram contritionem, & peccatorum remissionem: in ea namque videbit, quam iustis nominibus Deo est obligatus, & quam serio puniri debet, qui talem Dominum offendit.

Hier. 9.

Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, ut defleam noctes, atque dies peccata mea, meamque ingratitude in Deum Creatorem meum? Multa inueniuntur, omnipotens Domine mi, quae compungunt animos hominum eosque ad cognitionem suorum peccatorum adducunt: sed nihil tam efficax est, quam consideratio magnitudinis tuae bonitatis, & multitudinis tuorum beneficiorum, etiam erga ipsos peccatores. Ut igitur anima mea miserrima vel sic confundatur & erubescat, incipiam, Domine, bonorum tuorum, meorum verò malorum nonnulla commemorare, ut vel hinc manifestius conspiciatur, quis tu sis & quis ego; qualis tu erga me fuisti, & qualis ego in te.

Fuit aliquando, mi Domine, quando non eram; & tu mihi esse dedisti, & me ex limo terrae assumpsisti, creans me ad imaginem & similitudinem tuam: deinde ab utero matris meae tu factus es Deus meus; à primo namque momento, quo esse ceppi, vsque in praesentem diem, tu es Pater meus, tu Redemptor, tu defensor, & omne bonum meum. Tu creasti corpus meum cum omnibus membris & sensibus meis; tu creasti animam meam cum omnibus suis potentijs, & vsque huc vitam meam tuae prouidentiae beneficij conseruasti.

Omnia haec (licet per se magna sint, imò penè omnia) exigua tamen sunt pro tua magnitudine. Caterum quia gratis haec habebas, nullo magno empti pretio, aliud mihi dare voluisti, quod constaret tibi pretio maximo, ut magis me tibi obligares. Descendisti de caelo in terram, ut inuenires me, quaerens me in omnibus vijs, in quibus me amiseram. Humanitate tua naturam meam nobilitasti; tua captiuitate à vinculis meis me liberaisti, à potentia Daemonis me vindicasti, tradens te in manus peccatorum; & peccatum meum destruxisti, formam peccatoris assumens. Voluisti me tibi obstringere tanta gratia, allicere hoc beneficio, spem meam corroborare tantis meritis, & detestationem peccati in me generare,

ostendens mihi, quanta fecisti, quanta tulisti, ut regnum peccati euerteres. Viuas prunas mortuis carbonibus cordis mei super imposuisti, ut tanta multitudinem beneficiorum, quae in hoc vno continentur, obrutus, eum amarem, qui tanta pro me fecit, & tantum mihi amorem exhibuit.

Ecce, Domine, redemisti me: sed illud quid mihi prodesset, nisi baptizatus fuisset? In tanta infidelium multitudine, qui per totum orbem diffusi sunt, voluisti me esse in numero fidelium, & eorum, quibus tam felix fors obtigit, ut sint nimirum tui filij, aqua sancti Baptismatis regenerati: Illic pro tuo assumptus sum, & illic admirabilis ille contractus celebratus, seu foedus initum est, ut tu meus esses Dominus, & ego tuus seruus; tu meus pater, & ego tuus filius; & sic quasi inter nos contenderemus, tu, ut patris officio erga me fungereris, & ego, ut seruitia filij tibi praestarem. Quid dicam de alijs Sacramentis, quae in remediis meorum malorum instituiti, faciens medicamentum plagis meis ex sanguine tuo?

Cum omnibus his subsidij & auxilijs tanta fuit mea malitia, quod illam primam meam gratiam innocentiae amisit; & tua vicissim tanta fuit misericordia, quod vsque huc patienter me sustinuit. O spes mea, & remedium meum, quomodo potero sine lachrymis meminisse, quoties potuisti me occidere, & nihil mihi mali accidit? Quot animarum millia forte nunc ardent in inferno, quae minus peccant, quam ego peccaui, & non ardeo? Quid factum esset de me, si quo tempore illos abstulisti, etiam me abstulisses? quam strictum fuisset mihi preparatu iudicij, si iustitia me tot delictis grauatum deprehendisset? Quis tunc, o Domine, ligauit manus tuae iustitiae? quis, cum ego dormiebam, pro me deprecatus est? quis continuit flagellum indignationis tuae, quando ego illam meis peccatis protulocam? quid tibi placuit in me, cur mitius mecum ageres, quam cum illis, qui in medijs periculis, atque adeo in feruore iumentutis, è medio sublati sunt? Peccata mea clamabant contra me, & tu obstruabas aurem tuam ne audires: malitia mea contra te crescebat quotidie, & tua vicissim quotidie erga me crescebat misericordia: ego peccabam, tu me expectabas; ego fugiebam, tu me insequeris; ego defatigabar te offendendo, tu defatigabaris me expectando; non aliter, atque si peccata mea fuissent beneficia, non offensae: sic & in medio peccatorum multas à te bonas inspirationes, multasque pias reprehensiones accipiebam, quae reprehendebant, arguebantque vitam meam dissolutionem. Quoties me vocasti, & intus me inuitasti, dicens: *Tu fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuerte ad me, & ego recipiam te.* Quoties me hac & simili voce amoris vocasti? quoties etiam me timore & minis reuocasti, reducens mihi ad memoriam periculum mortis, & rigorem diuinae iustitiae? Quot concionatorum & confessorum genera instituisti, ut suis verbis & consilijs me excitarent, & adiuuarent? Quoties me non verbis subsecutus es, intuitans me tuis beneficijs, & castigans me tuis flagellis, intercludens mihi vias omnes venatorum more, ne quā fugere, aut me à te possem subducere?

Quid igitur nunc retribuam tibi, Domine, pro omnibus his, quae retribuisti mihi? Quia me creasti; debeo tibi omne quod sum; fecisti enim omnia: quia me conseruasti, debeo tibi omne quod sum, & vnu; omnia enim conseruas: & quia mihi temetipsum dedisti in praeium, quid reddam tibi? Si omnium Angelorum vitae & hominum essent meae, & tibi omnes in sacrificium offerrem, quid esset haec oblatio, si vni sanguinis, quem pro me effudisti, gurgula comparetur?

Quis

Quis igitur dabit lachrymas oculis meis, vt plāgam ingratitudinem meam, iniquamq; meam pro tot beneficijs tuis retributionem? Da mihi ergo Domine, auxiliū, da mihi gratiā, vt debito modo meas in te queam iniquitates confiteri. Ego sum infelix ille, ego (licet talem me non geram) sum creatura tua, ad tuam imaginem & similitudinem facta : agnosce hanc figuram, tua enim est : aufer id quod ego feci, & inuenies id quod tu pia manu tua fecisti. Ego vires omnes meas intendi, vt tibi iniuriam facerē, & te offendi ipsis operib; manuum tuarum. Pedes mei veloces fuerunt ad malum : manus meae fuerunt ad auaritiā extensis : oculi mei dissoluti ad omnē vanitatem : & aures meae semper nugis & mendacijs patuerunt. Nobilissimā illam partem animae meae, quae oculos habebat ad contemplandum te, ad pulchritudinem tuam auerti, & ad flores miserabilis huius vitae cōnerti : quae noctes atq; dies meditari debebat tua mādāta, iam noctes atq; dies meditata est, quib; modis illa transgrederetur. Deprauati sic intellectu, quid faceret voluntas? Tu, Deus meus illam diuinijs celestibus inuicaueras, at illa terrā cālo commutauit, expandens brachia, quae tibi erant consecrata, creaturarū amori. Hoc est, Domine, prāmium, hic ille fructus, quē sensus, quos tu creasti, produxerunt. Ah quid potero miser respondere, si mecum in iudicium intraueris, & dixeris mihi: *Ego plantauit te vineam electam, omne semen verum : quomodo ego conuersus es mihi in prauum vinea aliena?*

Hier. 2, 21.

Quod si ad primam interrogationem hanc respondere non potero, quomodo ad secundam, de beneficio conseruationis, respondebo? tu, Domine mi, tua prouidentia conseruasti hunc, qui nihil aliud meditabatur, quam quomodo mandata tua transgrederetur, quomodo seruos tuos persequeretur, quomodo Ecclesiam tuam offenderet, & quomodo regnū peccati contra te muniret. Mouebas linguā, quae te blasphemabat : regebas membra, quae te offendeant : & dabas manducare ei, qui seruis tuis insidiabatur : adeo vt non tantum ingratus fuerim tuis beneficijs, sed etiam ipsa beneficia in arma, quibus te oppugnaui, conuerterim. Omnes creaturas in vsum meum condideras, vt illo beneficio illectus, amarem te : & ego illas adulterauī, cum toties te per illas offenderim. Malui donum, quam donantem, & unde fumenda erat occasio tua pulchritudinis cognoscenda, inde excacatus sum, & non leuauī oculos meos, vt viderem quanto pulchrior esset Creator ipse creatura. Omnia dedisti mihi, vt me tibi redderem : & omnia mihi seruierunt : sed ego nunquam tibi aut gloriam, aut tributum debitum reddidi. Illa semper ad meum obsequium parata fuerunt, (id enim illis praecipisti) at ego semper in hoc fui, vt te offenderem, & ad hoc omnibus rebus abusus fui : tu dedisti mihi sanitatem, & Diabolus fructus illius collegit : tu dedisti mihi fortitudinem, & ego illam in inimici tui obsequio impendi. Quid dicam? quare tot genera calamitatum & miseriaū, quas passim in alijs hominibus vidi, non sufficere mihi, vt vel ex ijs cognoscerem, omnia mala aliorum mea esse beneficia? ab omnibus enim illis liberaui me. An igitur licitum cuiquam sit pro beneficio accepto vt ingratus se exhibeat? & quis ille qui non debet gratiarum actionem pro beneficio accepto? Si feritas Leonum & Serpentum beneficijs leniatur, quare non erunt, o Domine, tua sufficientia, vt doment & leniant me? vt vel aliquando possim dicere: *Metuamus Dominum Deum nostrū, qui dat nobis pluuiam temporaneam & serotinam in tempore suo: plenitudinem annuae messis, custodientem nobis.*

Ioann. 5, 24.

Sufficiebat verē mihi, Domine, vt cognoscerem

tuum Esse, quod tanto tempore Esse meum sustinui, etiam si aliam demonstrationem, vel aliud testimonium tuae bonitatis non haberem. Quod si tantā futura sit ratio, quae pro rebus istis, quae magno tibi non constant, postulabitur, qualis erit illa, quam exiges pro his, quae pretioso tuo sanguine tibi comparasti? quomodo consilia tua perueriti? quomodo violauī mysterium incarnationis tuae? tu factus es homo, vt me faceres Deum : & ego vilitatis meae amator, me feci bestiam, & filium Diaboli : descendisti in terram, vt me adduceres in caelum : & ego indignus tali vocatione, quasi qui non merebar, non cognoui illam, & sub cenno meae vilitatis submersus remansi : tu me liberaui, & ego denuo veterem me in captiuitatem tradidi : tu me resuscitasti, & ego denuo mortem amplexus sum : tu me tecum concorporaueras, & ego me denuo cum Daemonio coniunxi. Tot, & tanta beneficia non hoc apud me potuerunt, vt te agnoscerē : nec tot amoris argumenta, vt te redamarem : nec tot merita, vt in te sperarē : nec talis iustitia, quae in tua passione refulsit, vt te timerem. Tu te humiliasti vsque ad puluerem terrae : & ego effero me superbia : tu nudus pendes in cruce, & auaritiā meae totus mundus non sufficit tibi, qui Deus es, alapas in faciem dederunt : meam vestem si quis tangat, irascor, qui tantum vermis quidam sum vilissimus.

Quid dicam, Seruator mi? ecce quam magna est misericordia & charitas tua erga me : mori voluisti, vt mea peccata occideres, & ego confidens in eadem misericordia, bonitate, & amore, peccare in te non sum veritus? Hem quae maior esse poterit blasphemia? Ego ex tua bonitate occasionem sumpsi in mea malitia perseuerandi : ex illo eodem medio, quo tu vsus es, vt peccatum occideres, ego occasionem captaui peccatum in me resuscitandi. Sic, sic, Domine, tua consilia perueri, & inueni inuentiones meae malignitati ex tua misericordia. Quia tu eras tam bonus, ego arbitrabar mihi impune licere, si malus essem : & quia mihi tot contuleras beneficia, existimaui licere mihi totidem offensiones & iniurias tibi reddere : adeo vt medicamenta ipsa, quae tu institueras contra peccatum, ego in occasiones peccandi conuerterim : & gladium, quem mihi dedisti, vt me defenderem, & contra inimicos meos dimicarem, hunc in me aguerim, vt vitam mihi ipsi eriperem. Denique tu vt dominaueris viuīs & mortuis, mori voluisti, vt (Apostolo teste) qui viuunt iam non viuant tibi, sed tibi, qui mori dignatus es pro illis : & ego vt filius Iezabel, sumpsi eandem mortem quasi medium quo me tuis bonis primarem, fugiens a tuo seruitio, & faciens me mancipium tuorum inimicorum. Heu quid meretur, qui talia fecit? Si canes comederint carnes illius Iezabel pro peccato hoc, quomodo meae poterunt integrae permanere, qui idem omnino feci? Et si Apostolus adeo exaggerat cordis humani malitiam, eo quod ex ipsa lege sumplit occasionem violandi legem, quanto maior erit malitia, ex gratia si quis accipiat occasionem ipsam gratiam offendendi?

2. Cor. 5.

4. Reg. 9.

Rom. 9.

O patientissime Domine, qui alapas pro peccatoribus sustinui : sed multo patientior qui ipsos suffers peccatores : ceterum durabit semper illa tua patientia? Memini quid dixisti per Prophetam Esaiam : *Tacui, semper filui, patiens fui : sicut parturiens loquar.* Video quod terra quae non dat fructum, postquam pluuiam accepit, quasi excommunicata manet, atque maledicta, & quod vinea, quae licet beneculta sit, pro vuis tamen producit labruscas, iussu tuo destructa est, & data in direptionem. Igitur, o sarmentum inutile & infructuosum, vt quid non ti-

Esa. 42, 14.

Ioan. 15.

mes vocem potentis illius agricola, seu vinitoris, qui aufert palmites non facientes fructum, & in ignem projicit? *Omne palmitem in me non ferentem fructu,* ait ipse, *tollit eum Pater meus, & in ignem mittet.* Vbi habebat iudicium, qui tale iudicium non metuebat? quam surdus erat, qui tales voces non audiebat? quam profundum dormiebat, qui tali tonitru tantarum minarum non excitabatur? Oblectabar me habitatio hæc terrena, tam indigna anima mea, inter spinas ambulare iucundum erat mihi: ignis mearum passionum vrebat me, concupiscentiarum mearum spinæ me pungebant: distractiones cogitationum mearum me diuidebant: me conscientia mea vermis mordebat: & omnia hæc libertatem & solatium existimabam esse: tot, tantaq; mala pacem nominabam. O quam ignarus etiam & rudis in cognitione mei ipsius & quam durus atq; intractabilis in tuo cultu atque obsequio?

Quid faciam, mi Domine, quid faciam? Fateor me dignum non esse, qui veniam in conspectum tuum, nec mereri, ut oculos tollam ad aspiciendum te. Quod autem ibo, & à facie tua quod fugiam? Nonne tu es Pater meus, & quidem Pater misericordiarum, quæ nec terminum habent, nec mensuram? etenim ego iam dudum filius esse desierim, tu tamē vsq; huc Pater esse non desinis: & licet ego multa fecerim digna cur me condemnes: tu tamen modum non amisisti, quo me salues. Quid igitur aliud faciam, nisi ut me ante pedes tuos prosternam, & misericordiam petā? quem inuocabo? quis mihi succurret nisi tu? Nonne tu Creator meus, Plasmator meus, Gubernator meus, Redemptor meus, Liberator meus, Rex meus Pastor meus. Sacerdos meus, & meum Sacrificium? Quod igitur ibo, quod fugiam, nisi ad te? si tu me repel as, quis me suscipiet? si tu me reijcias, ad quem confugiam? Agnosce, Domine, errantem hanc ouiculam à te: ecce venio totus vulneratus, tu potes me sanare: totus cæcus, tu me potes illuminare: totus mortuus, tu me potes suscitare: totus leprosus, tu me potes mundare. *Asperges me Domine hyssopo & mundabor: lauabis me, & super niuem dealbabor.* Maior est misericordia tua, quam mea iniquitas, maior tua clemētia, quam mea malitia: & tu potes plus remittere, quam ego peccare. Noli me igitur, Domine, noli me repellere: ne respicias multitudinem meorum peccatorum, sed multitudinem tuarum misericordiarum, tu qui viuus & regnas in secula seculorum, Amen.

DE MAGNIS FRUCTIBVS VERÆ Contritionis.

CAPVT. XIV.

HÆ sunt, Christiane Lector, orationes & considerationes, ad hanc tam magnam Contritionis gratiam consequendam viles: in qua tractanda prolixior fui, eò quod clauis sit & fundamentum omnium reliquarum Penitentia partium, omnique boni nostri. Has igitur legat homo tempore debito, & conuenienti, summa cum animi attentione, & præparatione: idque in loco aliquo solitario: sapenamque accidit, ut quemadmodum oraturus in initio deuotionem non habet, quam tamen inter orandum inuenit: sic incipiens has orationes, aut considerationes legere sine contritione, in medio lectionis eam inueniat, totusque conteratur. Itaque sicut legimus apud Lucam, Dominum, dum oraret, transfiguratum esse: sic in oratione magna nonnumquam sunt in anima mutationes, dum datur in fine orationis, quod in initio non habebatur. Ideoque dicitur, quod finis orationis melior est principio.

Cum igitur penitens siue per hanc, siue per aliam

viam contritionem consequitur, eo ipso momento recipit gratiam Spiritus Sancti, imò & ipsum Spiritum, hospitem, nutrium, & rectorem suæ vitæ, ut quasi prudens & fidelis nauclerus penitentem, secure, per procellosum huius mundi pelagus, in optatum portum perducatur. In eadem ipsa hora penitens perfecte cum Christo vnitur, quasi membrum viuum cum suo capite: ut sic illi vnitus particeps fiat gratiarum eius influentiæ, meritorumque & laborum vitæ illius, mortisque sanctissimæ. Confestim quoque suscipitur & adoptatur in filium Dei, & hæres regni illius nominatur: quinetiam ut filius tractatur, dum ipse Deus curam eius suscipit & providentiam, quam habere solet erga omnes, qui illius sunt, & quos ad hanc dignitatem extollit. Ibi recipit pater in domum suam filium prodigum, iubeatque illum indui stola prima, hoc est, veste prioris gratiæ: eique dari annulum arcanorum diuinæ sapientiæ, id est, nouam cognitionem rerum diuinarum, quæ occultæ sunt, & ab oculis huius mundi absconditæ.

In illa hora exultant cœli, & cantant Angeli, iudicantque Deum in excelsis: & festos dies agunt in aula illa cœlesti, ob conuersionem noui fratris: omnes quoque creaturæ, quæ antè contristabantur, propter offensam Creatoris, & creaturæ amissionem: tunc letantur, & dulces cantant Alleluia, ob nouam illius reparationem. Inter omnes autem bonus ille Pastor, qui tot laboribus & molestiis perditam ouem suam quaesuit, & inuenit, illam in humeris suis ad ouile reportat, & conuocans amicos & vicinos suos, dicit: *Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quæ perierat.*

Notandum hic est, quod maior est contritio & humilitas penitentis, tantò maiorem esse dispositionem ad percipiendam sublimiorem gratiam: sed & magnitudo contritionis indicium solet esse maioris misericordiæ: in ædificijs enim, si fundamenta iacentur profundius, cognoscimus ipsum ædificium fore excelsius, & maius: & arbor quæ radices suas mittere solet in terram profundius, ea quoque altitius in cœlum ex crescere consuevit: sic & benignissimus Deus, quando præuenit hominem maiori cum humilitate atque penitentia vitæ antea, certum dat indicium, se quoque ad maiorem illum dispendere gratiam. *Iustitia & iudicium præparatio sedis eius,* ait Propheta: ad iudicium pertinet examen causæ, ad iustitiam executio sententiæ. Anima igitur, quæ vtrumque facit, quæ intrat in iudicium cum semet ipsa, & humiliter agnoscit, quid commiserit, quod scilicet Creatorem propter creaturas contempsit, huic conformiter exequitur sententiæ, hoc est, quemadmodum spreuit Deum, & eius honorem atque gloriam, quantum potuit, maculauit, sic nunc semetipsam humiliat, abnegat, & vsque in terram abiicit: dolet quod inordinato amore sese in creaturis oblectauit: & pro hac oblectatione vicissim seipsam castigat, talis inquam anima præparatur, ut sit sedes Domini, & domus diuinæ illius sapientiæ, quæ ad illam venire, & habitationem suam in illa vult facere.

Duos pedes, inquit D. Bernardus, habet Deus: *Duos pedes* vnum timoris, alterum amoris: cumque in animam ingredi vult, timoris pedem solet præmittere, inde amoris sublequitur: & quantò maior est timor, qui præcedit, tantò etiam maior est amor, qui sequitur. *Dominus enim mortificat, & viuificat, deducit ad inferos, & reducit.* Hæc enim communis est cōsuetudo Dei nostri, ut cum homo tam ingenti timore & dolore ob peccata sua concurritur, ut iam videatur in ipso inferno stare, subito Deus pro sua misericordia liberat eum, resuscitat eum, & tantas mittit

Psalm. 90.

Sed in progressu orationis datur deuotio, quæ in initio deest
Luc. 9.

Eccl. 52.

Luc. 15.

Gaudium in cælis ob penitentem.

Quanto maior contritio præcedit, tanto maior gratia sequitur.
Simile.

Psalm. 118.

Reg. 2. 6.

illi consolationes, quanti fuerint dolores, quibus antea affligebatur.

Cum itaque, mi frater, turbari te ista diffidentia senseris, ne ob hoc desperes: sed memento quod tunc tibi datur portio cataractica, seu purgatio, qua sumpta fies sanior: quod lauaris aqua forti, ut fias nitidior, & quod in fornacem mitteris, ut omnis rubigo vitiorum extergatur. Tunc inuocare debes Dominum cum Propheta, & dicere: *Commouisti, Domine, terram, & conuertisti eam: sana contritiones eius, quia commota est, & mox senties in te, quod idem Propheta dicit: Terra tremuit, & quieuit, cum exurgeret in iudicium Deus: quando enim ipse iudicium, de quo paulo ante diximus, in te exercebis, tremet terra animae tuae timore & horrore iustitiae diuinæ: & paulo post quiescet pace & spe, quam Dominus dabit pro tua misericordia, qui abluit fordes filiarum Sion, & sanguinem Ierusalem lauat de medio eius, in spiritu iudicii, & spiritu ardoris, infundens in animam primò timorem per spiritum iudicii, & diuinam iustitiam: deinde consolationes tribuens per spiritum amoris, & per spem diuinæ misericordiae. Audisti Helias spiritum grandem & fortem, subuertentem montes, & conterentem petras: & post spiritum, commotionem: & post commotionem, ignem: & post hanc tempestatem subiectus est sibilus auretenuis, in quo veniebat Deus.*

Hic est ordo, quem Dominus noster communiter seruat in conuersione animae, estque idem, quem etiam in mundi sanctificatione obseruauit: quæ primò suscepit legem, & postea Euangelium: sic & anima primò laboribus, molestijs & rigore legis debet exerceri: deinde verò consolationem & pacem Euangelicam percipit. Operatio legis est timor & tremor, quem significabat terra motus, & tremor, quo cum in monte Sinai lex data est: operatio verò Euangelij est consolatio, & sanctificatio, qua initium habuit, cum datus est Spiritus Sanctus in die Pentecostes, in monte Sion. Qui itaque venire vult ad montem Sion, oportet ut prius transeat per montem Synai: hoc est, qui desiderat spiritum amoris recipere, necesse est ut prius habeat spiritum timoris: & qui in anima sua cupit sentire operationem & consolationem Euangelij, oportet ut prius transeat operationem & timorem legis. Animæ autem, quæ sic est disposita, promittuntur, & offeruntur omnes gratiæ & thesauri Euangelici, ut testatur Propheta, cum in persona Saluatoris loquitur, dicens: *Spiritus Domini super me, & quod viderit Dominus me: ad annuncian- dum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & predicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo nostro: ut consolaber omnes lugentes: ut ponerem lugentibus Sion, & darem eis coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro spiritali maiori.* Vides hic, mi frater, quot metaphoris adu-
brantur ab vna parte opera legis, & poenitentiae: ab altera verò Euangelij, & gratiæ: & quomodo pro prioribus posteriora promittuntur. Qui vult itaque palatium Christi ingredi, & in cellam vinariam sapientis illius Salomonis introduci, sciat necesse est: amaritudinem poenitentiae: & afflictionem laborum portas illius esse: & qui aliunde vult ingredi, is fur est & latro. Ascende igitur, mi frater, cum Sponsa, primo in montem myrrhæ: hoc est: ad amaritudinem doloris & mortificationis, & confestim audies verba quæ sequuntur: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.*

Terror legis præcedit, & postea Euangelij sequitur.

Exod. 19.

Ador. 2.

Mal. 6.1.

Cant. 2.7.

Dona præueniunt quosdam benedictionibus dulcedinis.

timore poenitentiae: postquam tamen eos confirmauit, & corroborauit, statim mittit in illos spiritum incredibilis doloris: post quem sequitur gratia pacis & consolationis, de qua iam diximus. Idipsum & Dominus significat, ubi loquitur de anima verè poenitentis apud Oream dicens: *Ecce ego lacabo eam, & ducam eam in solitudinem: & loquar ad cor eius, & dabo ei valem Achor ad aperendam spem: & canet ibi intra dies iuuentutis suæ.* Primò inquit lac spiritualis dulcedinis illi dabit: deinde valem Achor, hoc est, comotionem, & amaritudinem poenitentiae: & tandè post valem Achor, reddet illi cantica iuuentutis suæ: quæ sunt gaudia & exultationes animæ, in se recipientis pignus noui amoris, & gratiæ, quod Dominus dat tãquam arrham futuri matrimonij, & primitias sublecuturæ gloriæ.

Notandum hoc loco est, eundem hunc ordinem, quem hic posuimus, & quem ostendimus Deum cõmuniter obseruare in conuertendo peccatore, fere obseruari quoque in profectu vnus gratiæ ad alteram, quoties scilicet homo de vna gratia minori, ad alteram maiorem ascendit. Cum enim Dominus noster animam aliquam ad altiora vult extollere, disponit illam prius per gemitus, desideria, timores, dolores, afflictiones spiritus, & labores corporis, ut det ei dona sua: volens ut semper hyems pluuijs & tempestatibus plena præcedat, antequam floridum & fructuosum ver donorum gratiarumque suarum veniat: & quãtò maiores futurae sunt gratiæ, tantò maiores solent esse afflictiones & desideria, quæ præcedunt illas. Nemo igitur desperet, neque doloribus obuiatur, cum se in hoc statu depræhendit: sed potius gaudeat, atque hinc coniecturam, indiciumque sumat magnarum gratiarum, quas Dominus mox illi dare decreuit.

Os. 2.14.

A minori gratia ad maiorem non nisi dolore præueniuntur.

SECUNDA PARS POENITENTIAE, QUÆ EST Confessio.

IN CONFESSIOE SEPTEM SVNT
obseruanda.

CAPVT I.

PRIMO de prima parte poenitentiae, hoc est, de Contritione, abunde satis dictum sit: æquum est, ut ad secundam pergamus, quæ est Confessio. Qui itaque debito modo vult confiteri (quod paucissimi norunt) postquam fecit ea, quæ hactenus dicta sunt de Contritione, debet septem alia circa Confessionem obseruare, de quibus ordine dicemus.

Admonitio prima.

PRIMO requiritur certum temporis spatium, antequam poenitens ad Confessionem veniat, ut in eo conscientiam suam examinet, & ad memoriam reuocet omnia peccata sua præterita, maxime si multi dies intercesserint, ex quo ultimò confessus est: qua in re, ut quidam Doctor monet, ea adhibenda est cura & sollicitudo, qua quis Scotus, vteretur in negotio graui & maximi momenti: nam si verum fateri velimus, inter omnia negotia seria non est aliud grauius & maioris ponderis. Est autem hæc diligentia tantopere necessaria, quod sine hac Confessio inutilis atque nullius esset pretij: quemadmodum & illa, in qua poenitens sciens, & ex industria peccatum aliquod silentio tegeret, nec confiteretur: idem enim est, (ut aiunt Doctores) peccatum aliquod data opera reticere, & tam negligenter, nullaque præmissa preparatione ad Confessionem veni-

Examinanda ante Confessionem conscientia.

Confessio sine præparacione est nulla.

venire, ita ut fieri non possit, quin aliquid omittatur. Hæc doctrina adeo necessaria est, ut in omnibus triujs debeat merito proclamari, & in plateis omnibus prædicari, cum tam multi homines turpiter in ea hallucinentur, qui venientes ad templum, procidunt ad genua sacerdotis, sine vlla præuia præparatione, vel examine: quique præter sacrilegium, quod committunt, de nouo confiteri obstringuntur, dum aliquid omiserint, aut data opera celauerint, ut paulò antedictum est. In eo enim casu non recordari, aut alicuius non meminisse, non excusat, sed accusat: cum illud non ex defectu naturali, sed ex notabili negligentia ipsius personæ oriatur. Ne itaque homo in illud inconueniens incidat, debet (vti diximus) sese præparare, atque conscientiam suam prius examinare. Modus autem & ordo examinationis huius fieri potest secundum ordinem & numerum præceptorum Dei, & peccatorum mortalium, considerando quoties in singulis peccauerimus, cogitatione, locutione, opere: additis etiam suis circumstantiis, quæ cum peccatis huiusmodi concurrunt, si quæ sint, quæ necessariò debent in Confessione exprimi: de quibus omnibus paulò post latius agemus.

Quomodo
conscientia ex-
aminanda.

ADMONITIO SECUNDA. CAPVT II.

Numerus
peccatorum
exprimendus.

Secundo admoneatur penitens, ut veniens ad Confessionem etiam exprimat numerum peccatorum: scire enim vnusquisque debet, quoties hoc aut illud peccatum commisit: nisi enim numerus exprimat, non erit integra Confessio: & si numerus distinctè non recorderetur, tamen aliquatenus, prout illi possibile erit, paulò vel plus vel minus dicat, prout meminerit. Quod si nequaquam recorderetur, & sit peccatum durans, seu perseverans, quale est inimicitia, vel odium, vel peccatum carnis, dicat saltem quanto tempore illi fuerit obnoxius: ex eo enim aliquo modo numerus peccatorum potest diuini, quæ tanto tempore committi potuerunt. Cæterum, si sit peccatum quod continuam actionem non habet, sed multoties committitur, ut sunt peierare, detestare, maledicere, vel quid simile, nec illi occurrat numerus, quoties tale perpetravit, dicat saltem sibi illud esse familiare, & aut quoties offerebatur occasio in illud se incidisse, aut aliquoties illi restitisse: sufficit enim medicum hoc modo intelligere dispositionem infirmi, ut sciat illi mederi.

ADMONITIO TERTIA, DE CIR- cumstantiis in Confessione. CAPVT III.

Circumstantia
dicenda sunt.

Non sufficit confiteri species & numerum peccatorum, sed & necesse est etiam circumstantias illorum confiteri, cum tales sunt, ut repugnent alicui mandatorum Dei, vel Ecclesiæ, aut cum notabiliter peccatum aggrauant, etiam si speciem non mutant. Etenim licet operatio peccati mortalis sit vna, potest tamen accedere eius qualitatis turpitudine, quæ necessariò in Confessione sit exprimenda: exempli gratia, si quis furetur arma ad occidendum aliquem, cuius uxorem concupiscit: hic liquet furtum vnam esse operationem, & proinde peccatum vnum, sed opus illud duas secum adfert alias turpitudines, nimirum velle occidere, & adulterium committere, quæ pugnant cum duobus illis mandatis: *Non occides, & non concupisces uxorem proximi tui.* Huiusmodi circumstantiæ, quæ sic aggrauant peccatum, necessariò debent in Confessione exprimi. Alia verò circumstantiæ, quæ non sunt eius naturæ & qualitatis, ut sunt murmurare in tem-

Exod. 20. 13.

plo, facere delictum aliquod in die ieiunii, vel festo, possunt sine periculo taceri: quamuis illas etiam confiteri consilij sit, quemadmodum & peccata venialia recensere. Quia verò aliquantulum difficile est, posse inter has & illas circumstantias differentiam inuenire, nos eas hic commemorabimus, ad quas exprimendas homo communiter obligatur. Primò in peccatis carnalibus necesse est exprimi personam, quæ cum peccasti: nam ut variæ sunt personarum qualitates, ita quoque ipsa peccata sunt diuersa: peccare namque cum soluta, simplex est fornicatio: cum coniugata, adulterium, cum honesta virgine, stuprum, cum sanguine coniuncta, incestus, cum religiosa vel Deo consecrata, sacrilegium, vel adulterium spirituale. Semper igitur peccatum hoc pronunciari debet, addita simili circumstantia, non tantum quando committitur actu, sed etiam cum sola vel cogitatione, vel desiderio perpetratur: apud Deum enim, & hoc, & illud peccatum est. In hoc peccatorum genere, & in similibus, debet quoque exprimi circumstantia scandalij: per scandalum autem hoc loco intelligimus, cum quis sine opere, siue verbo malo dedit alteri occasionem peccandi, ut cum quis feminam ad peccandum inuitat, cum quis alterum ad lusum aleæ, ad vindictam ab hoste sumendam &c. excitat. Sed & in peccatis carnalibus, præter ea quæ iam antè dicta sunt, exprimi quoque debet, an per vim commissum sit, an verò quæ cum peccasti consentiente: in illo enim scandalum est, peccatum sanè gratuitissimum: in hoc non. Dicitur quod debet, an peccaueris in tali loco, & in præsentia talium personarum, ut malo tuo exemplo dederis alteri simile quid faciendi occasionem: ut si homo alicuius auctoritatis extra necessitatem carnes comedit, in die quo non licet: aut aliud aliquod peccatum committat, præsentibus, ijs, qui ad simile quid possent prouocari: in hoc enim casu necesse est, ut confiteatur circumstantiam scandalij, & mali exempli, quod alteri dedit. Hæc & huiusmodi obseruare debent domini, qui in edibus suis mensas aleatorum ferunt, patres quoque & matres, quorum dicta & facta sunt leges filiorum: necesse enim est, ut maiores ea faciant quæ minores licet possunt imitari. Saul semetipsum gladio suo interfecit: quod cum vidisset armiger illius, ipse quoque gladium euaginavit, & in eum irruens, se quoque occidit, existimans se non peccare, si faceret idem, quod Rex suus iam antea fecerat, licet semetipsum interimeret. Necesse quoque subinde est, dicere circumstantiam loci sacri, & præcipue in casibus, nimirum furto, sanguinis effusione, & feminis humani eiectione, & quando vnum vel alterum est cum peccato: horum enim vnumquodque propter locum mutat speciem peccati, & sacrilegium efficit, quod est peccatum grauius. Similiter si quis votum emisit, aut iuramentum, se aliquid facturum, aut non facturum, atque idem facere vel nō facere speciali Dei mandato illi præceptum esset, ut non jurare, vel occidere, vel fornicari, &c. nihilominus postea contrarium faceret, teneretur ad exprimendam circumstantiam illius voti, vel iuramenti facti: etenim ista circumstantia facit, ut quod erat peccatum ratione vnus, etiam peccatum fiat ratione alterius.

QUARTA ADMONITIO: NON ES- se necessarium, ut quis aliud confiteatur, quam peccati speciem.

CAPVT IV.

Quarta admonitio est, ut quis, obferuatis ijs, quæ de numero, & circumstantiis peccatorum diximus, aliud nihil agat, quam solam peccati spe-

Persona quæ
cum peccasti ex-
primenda.

Circumstantia
scandalij ex-
primenda.

Locum ubi
peccasti ex-
primenda.

1. Reg. 11.

Quid sit
facere expri-
menda.

Iuramentum
aut votum
malum.

Quæ
de numero
peccatorum
diximus.

si speciem confiteatur: hoc est, nomen quo appellatur, ut furtum, odium, adulterium, & similia. Ex quo primum inferitur, non esse necessarium pro declaratione alienius peccati, totam historiam facti contexere: sed sufficit nomen peccati dixisse, & quoties illud commisit, omnia historia quomodo factum est. Quam cautelam si penitentes obseruauerint, poterunt optime, & quidem breuissime multa confiteri peccata, reducentes singula ad suas species, & dicentes: Mille furta commisi, tot occidi, toties adulterium commisi &c. Vt autem homo id commodius facere discat, meminerit, cum vult historiam aliquam commemorare, id non alio tendere, quam vt semetipsum inuadat de aliquo peccato, quod (dū id ageret, quod narrat) commisit. Excerpt igitur ex illa historia, quod commisit, & in eo se accusat, vt oportet. Quod si hoc facere non poterit, faciat eo modo, quo potest. Deus enim a nemine postulat, quod non scit, aut non potest. Hinc etiam inferitur, non esse necessarium minutatim referre omnia quomodo, & qua ratione peccatum commissum sit, maxime si sit carnale: sed sufficit dixisse solam speciem illius, vt diximus: & licet hæc materia turpis sit, tamen ad remedium nostraturpitudinis erit necesse, hic pauca dicere de hac obfœnitare, & honestas aures non nihil offendere, de hoc peccato paulo particularius disserendo.

Pro intelligentia huius obseruandum est, peccatum aliquod turpe & inhonestum posse committi, vel cogitatione, vel locutione, vel tactu, vel opere consummato. Si fuerit commissum opere consummato, sufficit dixisse nomen operis, hoc est perpetrati adulterium, aut incestum, aut simplicem fornicationem, idque toties, non addendo maiorem particularitatem, quæ intelligitur ex ipsa operationis specie. Si tactu, satis est dicere, toties inhonestè talem personam attigi, nec opus est addere in tali loco, aut quomodo, nisi post tactum aliquid esset subsecutum, quod peccati speciem mutaret. Si locutione, sufficit dicere: toties inhonesta locutus sum, ad prouocandum meipsum aut alium ad malū, ad oblectandum aut recreandum memetipsum, in illis nec requiritur, vt exprimas, locutus sum hoc, aut illud: Si cogitatione peccaueris, sufficit dicere: toties turpia cogitavi, & in ijs consensi, aut delectatus sum, nec requiritur vt adijciatur, cogitauit tale, vel tale quid; id quod nonnulli faciunt cum maximo suo pudore, sine Sacramenti necessitate.

Hæc omnia sunt adeo manifesta, quod superfluum esset de ijs mentionem facere, nisi contrarium fieri videremus: sed inueniuntur quidam adeo rudes, atque cæci, vt etiam in meridie lucerna illis opus sit. Scrupulosi verò alium modum declarandi suas cogitationes querere non debent: sufficit enim eo modo eas manifestasse quem Doctores Ecclesiæ sufficere docuerunt: isto modo contenti esse debent, nec alium sunt obligati.

**ADMONITIO QVINTA: QVO MO-
do confiteri quis debeat peccata cogitationis.**

CAPVT V.

Quia verò in confitendis peccatis cogitationis specialis sese offert difficultas, explicabo breuiter, quomodo hic agendum sit. Sciendum itaque est, prauas cogitationes esse quadrifarias: quarum primæ confestim euanescent: secundæ aliquamdiu durant: tertiæ sunt cum consensu opere adimplendi: quartæ cum voluntaria seu deliberata delectatione: & in ijs nos oblectamus. Quantum ad primas, certum est illas non esse peccata, sed coronas & merita, proinde in confessionem non veniunt, etiam si lucta cum illis duraret integrum diē: cum enim hæ-

mo ijs resistit, & viriliter cum illis pugnat, non peccat, sed coronam meretur. Quo ad secundas: peccata sunt venialia, plus minusve grauiora, iuxta quantitatem temporis, quo quis in ijs permanfit. Et modus confitendi cogitationes istiusmodi hic est: Confiteor me habuisse cogitationem inhonestam, iræ, odij &c. & non reieci illam tali cum diligentia, quali debebam, sed aliquandiu in ea commoratus sum. Quod spectat ad tertiās, hoc est, cum consensus accedit, & iam sententia stat velle malam cogitationem opere perficere, etsi postea factum non subsequatur, certum est peccatum esse, & eiusdem speciei, cuius fuisset opus subsecutum. Nam, vt Theologi loquuntur, actus exterior nihil addit essentialiter ad actum interiorem.

Ad quartum cogitationum genus, cum quis volens in mala cogitatione aliquandiu perseuerat, ex ea captans voluptatem aliquam, etsi non sit illi animus opere quod cogitat perficere: dico etiam esse peccatum mortale, quod Theologi appellant delectationem morosam, hoc est, vt Hispani dicunt. Si non bibam in taberna, tamen animo in illa me oblecto: Est autē hoc genus peccati familiare quibusdam hominibus malis, pecuinis moribus, & amicis voluptatum seu delectationum sensualium. Quamuis enim non sit illud actu in peccato consentire, tamen est, consentire in delectatione illius, & sese in manifestissimum periculum etiam in opere consentiendi præcipitare. Intelligitur hoc, cum quis sentiens vel animaduertens hanc cogitationem, eam non confestim repellit. Et enim sistatim, ubi animaduertit, eam flammam conetur extinguere, non erit peccatum mortale, quia non componit animum ad id, quod cogitabat. Verū quidem est esse peccatum veniale: debebat enim homo vigilare, & sollicitè mentem custodire, ne qua huiusmodi subrepat cogitatio. Potest autem hoc genus peccati in omnibus criminum mortalium speciebus accidere, cum tamen communiter in peccatis carnalibus, & in vindictæ cupiditate locum soleat habere, quæ cæteris magis incentiua sunt, & contagiosa. In hoc peccati genere sæpe solent impingere homines inhonesti, & vitij dediti: qui non habent opportunitatem opere, quod malè desiderant, adimplendi: ideoque faciunt quod possunt: hoc est, voluntur suis cogitationibus in voluptatum sterquilinio, cum vel honor, & exultatio eorum actum ipsum impediat vel via ad opus ipsum intercludantur, eo quod nimis diligenter obseruantur. Huic quoque periculo vicini sunt illi, qui illicito quodam amore, vel alio inhonesto affectu capti sunt, ob summam violentiam, quam habet affectus ille in cordibus humanis excarnificandis: potest enim quocumque vult animum hominis flectere, atque in re, quam amat fixum, immotumque, quam diu vult, detinere. Nihil itaque periculosius potest inueniri, quam tali alicui affectioni locum dare: qui enim hoc agit, is crudelissimum tyrannum in ædes suas recipit, destructoremque innocentie, & occasionem, incentiuumque multorum peccatorum admittit. Periclitantur etiam hic, qui versantur in contractibus matrimonij: quamuis enim delectationes iam copulatorum sint licitæ, ante copulam tamē licitæ non sunt: delectatio enim est præfens, & copula futura, quæ multis adhuc modis potest impediri. Idcirco licita non est delectatio, quæ ante contractum matrimonium captatur.

His quatuor cogitationum differentiis bene intellectis, non erit difficile de ijs confiteri, si ex-primat penitens, an in ijs aliquandiu hęserit, an consensus accesserit, aus morosam delectationem in ijs captauerit.

II.

III.

lib. 2. qu. 10.

art. 4.

14.

Delectatio
morosa qua-
le peccatum.

ADMONITIO SEXTA, UT POENITENS PARCAT FAMAM PROXIMI.

CAPVT VI.

Sexta admonitio est, vt poenitens studeat famam proximi sui consulere, eo modo peccata sua confitens, vt non simul aliorum detegat, neminem nominans, sed tantum dicens: Peccaui cum persona coniugata vel soluta, &c. Quod si autem circumstantia personae talis sit, vt per eam Confessarius posset personam cognoscere, debeat in eo casu poenitens alii quærere, qui personam non nouit: vt hoc modo inconueniens illud euitetur, quod si id fieri nequeat, tunc (cum Confessarius eius sit qualitatis) circumstantia dicatur, non enim est illud diffamare propriè, sed peccatum manifestare.

Poenitens se non excuset, nec ea dicat quae non fecit. Admonendus etiam est hic poenitens, vt non excuset sua peccata, nec ea dicat, quae fortasse non fecit, nec dubia pro certis proferat, nec certa pro dubijs, sed singula suo loco referat in nullam partem deuians.

Qualis Confessarius eligendus. Vltimo loco poenitens monendus est, vt conetur non minus bonum medicum animae sibi eligere, quàm corporis eligeret, si infirmaretur. Multum enim interest, qualis ille sit: Confessarium siquidem ignarum & rudem quærere, nihil aliud est, quàm quærere ducem, à quo quis ad infernum ducatur. Nam, teste Saluatore: *Si cecus caeco ducatur praestet, ambo in foveam cadunt.* & qui illud faciunt, non sine maximo sunt periculo: namque, teste Chrysostomo, non excusat eos ignorantia, qui veritatem inuenire potuissent, si quærere voluissent: si enim veritas est salus & vita eorum, qui cognoscunt eam, non est æquum, vt ipsa quærat aliquem, sed ab omnibus potius quæratur.

DE CASIBVS, IN QVIBVS CONFESSIO NULLVS EST MOMENTI, & denuo debet iterari.

CAPVT II.

VT autem manifestius appareat, quanti ponderis sint singula, quae diximus, vtilissimum erit hic summam recensere casus magis communes, in quibus Confessio est nulla, ita vt ea necessario repeti debeat. Quorum primus est, cum poenitens dixit in Confessione mendacium in peccati lethalis materia. Secundus, si data opera peccatum aliquod mortale celauerit: illud autem intelligendum est, cum poenitens sciebat esse peccatum mortale, quod tacuit: secus autem si illud ignorauerit, & postea cognouerit: tunc enim sufficit si in proxima Confessione sese accuset, nec tenetur ad eandem Confessionem reperendam, etiam si ignorantia fuerit talis, vt non excusauerit illum à peccato mortali, cum delinqueret. Tercius casus est, si multo tempore confessus non sit, & nullo praemisso conscientiae suae examine ad Confessionem veniat: in hoc enim casu obliuio non excusat poenitentem, sed grauius accusat, quem admodum supra demonstratum est. Quartus, cum poenitens ante Confessionem firmum propositum peccata, quibus obnoxius est, relinquendi non fecit, uti solet dici de inimicitijs, inueteratis odijs, carnali voluptate, & similibus peccatis, in quibus haecenus vixit: aut cum non vult restituere, quod posidet iniuste. Quintus, cum est in excommunicatione, & non studuit prius absolui, & communioni restitui. Sextus casus est, si Confessarius indoctus indocto obtigerit poenitenti, & difficiles casus in Confessione sint decidendi: in eo namque casu fieri non potest, quin error committatur, & proinde maiori cura hic opus est, uti supra diximus.

Note.

Notandum autem hic est, in quocunque horum

casuum, in quo Confessio debet iterari, si eidem fiat Confessario, non esse necessarium omnia peccata repetere, quae dixisti prius, si istorum ille memor sit, sed sufficit dicere: Omnium peccatorum, quae tali die paternitati vestrae confessus sum, reum me iterum agnosco, & prae illa confiteor etiam me peccasse, hoc aut illud faciendo, propter quod Confessio est repetenda.

Et quia multi non sine causa dubitare possent, an semper haec omnia obseruauerint, & in nullo defecerint optime, consultissimeque iudicio meo facturus est homo, vt semel saltem in vita sua generalem reddat Confessionem, vt per illam tollantur omnes negligentiae, atque in posterum maiorem curam sui ipsius habeat.

Ceterum ad iuuandam memoriam hic breue Memoriale peccatorum subiiciemus, vt illius beneficio poenitens suam facilius queat examinare conscientiam, & sese ad hoc Sacramentum praeparare, quae est prima admonitio ex ijs, quas supra tradidimus. Poenitus autem hic non innumerabiles modos exquisitissimorum criminum, vt multi faciunt, sed ea tantum breuiter perstringemus, quae hominibus familiaria magis sunt, & communia.

MEMORIALE PECCATORVM.

DE QVIBVS DAM ACCVSATIONIBUS INITIO CONFSSIONIS PRÆMITTENDIS.

CAPVT VIII.

Rimò dicet, se non cum ea praeparatione ad Sacramentum accedere, quae requiritur, hoc est, non cum eo dolore & compunctione peccatorum, non cum tam firmo proposito emendandae vitae, quo cum deberet: Quod non examinavit tam diligenter suam conscientiam, nec peccata praemeditatus est, vt deceret: Quod cum communicauerit, nec ante, nec post communionem tam fuerit ab omnibus exterioribus abstractus, animoque praesens & pius, quàm tale Sacramentum postulabat: Quod poenitentiam sibi à Confessario iniunctam non perfecit debita cum diligentia & deuotione? Quod non ita perfecte satisfecerit Confessarii praecipitis: & hic exprimendum est, si peculiariter iusserit aliquid restitui, votum reddi, peccatum aliquod relinquere, vel periculosam occasionem fugere, in quibus Confessario non obediuit: hoc ita dici debet, vt melius cognoscat Confessarius quomodo in eo se cum Poenitente gerebat.

Deinde incipiat peccata commemorare, secundum ordinem, qui sequitur.

CONTRA PRIMVM PRÆCEPTVM.

DILIGES DOMINVM DEVM Tuum, &c.

DVM Deus tribus virtutibus Theologicis, vt ait B. Augustinus, colatur, Fide, Spe, & Charitate: dicendum hic est, de operibus ijs contrarijs: & primò debet poenitens confiteri, in quibus **CIRCA FIDEM** deliquit: An in aliquo duodecim articulo fidei dubitauerit: *Dubium enim in fide infidelitas*

delis est. Si non dubitauerit, an saltem vacillauerit, an in realiqua nonnunquam titubauerit, atque hoc est veniale. An quaesierit temere, & conatus fuerit curiose indagare, quae sunt fidei. An fidem adhibuerit somnijs, augurijs, sortilegijs, fascinationibus; aut an his usus sit. An superstitiosas chartas, obscura & ignota vocabula circumferat. An aliqua pia exercitia malo aut vano fine fecerit, exempli gratia, ut aliquis moriatur, &c.

Circa Blasphemiam, quae ad fidem pertinet, culpam suam fateatur. An blasphemauerit Deum, vel Sanctos eius. An indignatus fuerit, vel iratus Deo: an contra illum murmurauerit, aut nimis impatienter luxerit suas tribulationes à Deo immittas: tanquam ille nec iustus esset, nec misericors. An cum indignatione mortem desiderauerit, vel inuocauerit: aut si dixerit sibi non placere vitam quam Deus illi largiebatur.

Circa Spem videat, an in tribulationibus & angustijs, quae occurrunt in hac vita, fiduciam illam in Domino Deo nostro habuerit, quam habere debet, cum auxilio & consolatione, quam viua spes solet secum adferre. An e contrario omnem fiduciam in creaturis collocauerit, & in fauore & patrocinio huius mundi. An de peccatorum suorum remissione; aut emendatione vitae suae desperauerit. An e contrario propter nimiam praesumptionem de misericordia Dei in peccatis perseuerauerit, aut penitentiam vsque ad senectutem, aut ad horam mortis prorogauerit.

Circa Charitatem: An amauerit Deum super omnia, ex toto corde, tota anima, totis viribus, quem admodum id Deus à nobis postulat. An bona opera, quae fecit, ob vtilitatem aliquam, aut propter aliquem respectum humanum potius fecit, quam propter amorem Dei. An sollicitus fuerit, ut se Deo quotidie commendaret. An gratias egerit Deo pro beneficijs ab eo perceptis, praecipue verò quia ab eo creatus est, redemptus, Christianus factus, & non Turca, Saracenus, aut haereticus. An ore more Christianorum & secundum praescriptam doctrinam Christiana: An persecutus fuerit seruos Dei, & illos qui continentur, communicant & orant frequentius: si scandalizauerit eos, aut contra illos murmurauerit. An seipsum periculo Deum offendendi exposuerit, faciens ea, de quibus dubitabat, essent ne peccata mortalia, an verò non.

CONTRA SECVNDVM

PRAECEPTVM.

Non assumes nomen Dei tui in vanum.

AN scierit falso iurauerit, an dubitando, nec inquirendo verumne esset, an falsum, quod iurabat. An iureiurando promiserit, & postea fidem non soluit, aut non habuerit intentionem seruandi fidem, cum iurabat. An iurauerit minas intentans subditis suis, non habens intentionem praestandi opere, quod verbis iurabat. Quod si autem postea visum ipsi fuerit, expedire suis ignoscere, & conuenientius esse uti misericordia, quam rigore, non obligatur ad hoc obseruandum. An iurauerit comminando his, qui non erant eius subditi, se facturum quod esset peccatum mortale. An iurauerit se nolle bonum aliquod facere, ut est mutuum dare, iniuriam proximo ignoscere, infirmos visitare, concionari, &c. Illud iuramentum non ligat, uti nec id quod sequitur. An iurauerit se malum aliquod perpetraturum. Hic etiam consistendum est iuramentum maledictionis, quod frequens est, & valde vitatum, si in illud inciderit. An causam

Granat, Opusc. spiritual.

praebuerit alicui falso iurandi, aut non seruandi iuramentum licite factum. An familiare sit sibi saepe iurare: est enim hoc valde periculosum, & perituro proximum, unde tales saepe falso iurant. An reprehenderit suos filios, aut subditos, cum eos audit saepius iurare.

Circa Vota: An votum aliquod violauerit, aut distulerit a quo diutius illius executionem. An voverit se alicui iniuriam illaturum, aut saltem non profuturum, nec bene facturum: quae vota non obligant. Et in commutatione voti diligenter attendat, ut seruetur aequalitas, aut commutatum maius sit eo, quod antea voverat: alioquin enim commutatio non erit iusta, si hoc modo fieri potest.

CONTRA TERTIVM

PRAECEPTVM.

Memento ut diem Sabbathi sanctifices.

AN non sanctificauerit festa, faciens, aut fieri praecipiens in illis opera seruilia, etiam si res esset exigua. An sine legitima causa illis diebus neglexerit integram audire Missam. An in Missa, alijsque officijs & locis sacris steterit sine debita reuerentia: aut eò tempore liberius huc illuc circumspexerit, fabulatus fuerit, riserit, murmurauerit. An ijsdem diebus compulerit proles, famulos, aliosque subditos, ut sacrificio Missae interessent. An Festiuitates Ecclesiae vanis & inutilibus exercitijs transegerit. An negligens fuerit in audiendis concionibus. An excommunicatus diuinis officijs interfuerit, aut aliqua Sacramenta perceperit.

CONTRA QVARTVM

PRAECEPTVM.

Honora patrem tuum & matrem tuam &c.

IN hoc praeepto tractatur primò de cura filiorum erga parentes, & parentum erga filios. Secundo, de cura seniorum erga dominos, & dominorum erga suos seruos, & clientes. Tertio, de cura Praelatorum erga subditos, & horum erga illos. Quarto, de cura vxorum erga maritos, & maritorum erga vxores. Quinto, de cura focerorum erga generos, & generorum erga foceros, omnium enim horum quasi vna est regula. Sed & hoc loco penitens sese debet examinare, quomodo sese gesserit erga seniores & benefactores.

Videat igitur primò filius, an contempserit, maledixeritve suo patri, vel matri. An illis fuerit inobediens in rebus licitis. An illis opem tulerit in necessitatibus eorum. An patris vniquā puduerit, eò quod vilis & pauper esset. An mortem eorum propter hereditatem desiderauerit.

Perpendant vicissim patres, an habuerint debitam curam suorum filiorum, praecipue verò ut orationem Dominicam, Symbolum, & Christianam doctrinam doceantur. An corripuerint & castigauerint eos, cum officium non fecerunt, aut malorum consortio adhaeserunt. An eos honestis occupationibus exercuerint, ne otiantur, aut vagarentur. An eos in immodicis delicijs educauerint, & nimium eorum voluntati indulserint, in omnibus eorum appetitus sequentes.

Idem considerandum erit dominis erga suos seruos, & subditos eodem ordine; & praeter ea videant quoque an dederint eis sufficienter necessaria; etiam an agrotantibus illis medicum aduocauerint, & eos curare studuerint. An in infirmitate curauerint eos Sacramentis Ecclesiae muniri. An permiserint eos in odijs atque inimicijs, aut alio grauiori peccato diu perseuerare, cum remedium adhibere potuerint.

Mm

Inter

Inter foceros & generos, aut nurus diligenter attendi debet, an sint inter eos male passionis, iurgia, maledicta, vnius vel alterius mortis desiderium propter hereditatis possessionem.

Inter coniuges, animaduertat maritus, an male tractauerit uxorem: an verbo aut opere laeserit, an necessaria illi non dederit. Videat vxor, an maritum suum male habuerit, aut non obediendo, aut ei iniuriam inferendo, aut denique ad impatientiam prouocando atque ad blasphemiam adigendo. An fuerit sine causa zelotypa.

Subditus consideret, an inobediens fuerit suis maioribus, eorumque legibus & praeceptis. An corde illos spreuerit. An murmurauerit contra eos, aut de ijs conquestus fuerit. An malo sine illorum actus temere iudicauerit, dicens eos fecisse aut ex affectu, aut propter commodum proprium, vel similem respectum humanum. An senes contempserit, aut non honorauerit, aut eos habuerit ludibrio, irritauerit, vel ad indignationem prouocauerit. An ingratus fuerit suis benefactoribus, immemor acceptorum beneficiorum, aut (quod peius est) an pro bono malum reddiderit.

CONTRA QUINTVM

PRAECEPTVM.

Non occides.

Quantum ad animam, perpendat primo, an spiritualiter occiderit proximum suum, incitando illum, consiliumve aut occasionem illi dando ad peccandum lethaliter: atque hoc est peccatum scandali. An fuerit illi socius, fautor, vel adiutor in re aliqua mala.

Quantum ad corpus, an quempiam occiderit, an mortem proximi proctraxerit, vel desiderauerit, aut Deum precatus sit, vt illum tolleretur. An vero & deliberato quempiam odio prosequatur, sese de illo cupiens vindicare; & quamdiu in illo odio vixerit. An aliquem non salutauerit, vel ei non locutus fuerit cum scandalo proximi. An auctor fuerit seditionis, vel cuidam huiusmodi auctori fauerit. An alicui non subito suo verbis minatus fuerit. An humiliter veniam petenti noluerit ignoscere, saltem in foro conscientiae. An cum quempiam dictis aut factis offenderet, neque per se, neque per alium, vt sibi ignosceretur, petere voluerit, aut pro iniuria vel offensa non sufficienter satisfecerit.

CONTRA SEXTVM

PRAECEPTVM.

Non mactaberis.

Et si quis in omni peccato queat delinquere cogitatione, locutione, & opere; tamen illud in hoc solet magis expresse vsuuenire quam in alijs. Debet autem homo in vnoquoque illorum trium generum exprimere qualitates & circumstantias eorum cum quibus peccauit, sicut supra diximus.

Secundum ordinem itaque illum debet homo circa cogitationes confiteri, an fuerit negligens in resistendo, aut repellendo confellum huiusmodi malas cogitationes. An consenserit, cupiens opere perficere, si adfuisset opportunitas & facultas. An morosam delectationem habuerit in istis cogitationibus, ijs sese tanquam opere oblectans.

Circaverba. An verba inhonesta vel obscena locutus fuerit, vel ijs delectatus sit. An verbis scriptis, muneribus, aut per tertiam personam aliquam ad peccatum prouocauerit.

Circa opera. An actualiter contra mandatum hoc peccauerit. An peccauerit si non actu, tamen inhoneste tactu proprii vel alterius corporis. Si data opera semetipsum polluerit, aut in somno pollutionem nocturnam fenserit: de qua iudicandum est secundum causam praecedentem, & dolorem seu voluptatem subsequenter. An aliquid fecerit, quo alium ad idem peccatum prouocaret; exempli gratia, ornando & vestiendo sese curiosius, in locis publicis & fenestris sese ostentando, frequentando loca in quibus videretur, &c. An promissionibus de presenti vel futuro alterius castitatem violauerit. An occasiones huius peccati fugere noluerit, vt sunt societates, conuersationesque periculosa, & in istis dem adibus cohabitationes, quae omnium occasionum sunt maxima. An legerit libros impudicos, quorum lectione ad peccatum potuit accendi. An ieiunijs, orationibus, sacramentis, alijsque spiritualibus remedijs, quando hoc vitio valde tentatus fuit, se armauerit. Inter coniuges, an sibi mutuo debitum reddiderint. An aliquo modo fetus generationem impederint. An ordinem debitum, & naturale vas seruauerint, aut extra vas sese polluerint. An cognouerit uxoris suae consanguineam in gradu prohibito. Item namque casus impedit matrimonium, si ante illud acciderit; si postea, non potest debitum matrimoniale petere, nisi prauia Praelati sui dispensatione.

CONTRA SEPTIMVM

PRAECEPTVM.

Non furtum facies.

An aliquid alterius, siue per fraudem, siue per rapinam, vsuram, aut Simoniam abstulerit. An aliquid inuito domino suo detineat, & non restituat. Nec sufficit habere propositum restituendi postea, nisi statim restituat, etiam cum incommodum aliquorum, quae ipsius statum decent. An mercedem suorum domesticorum, vel mercenariorum, aut mercatorum detineat contra voluntatem illorum. An inuenta, quaeque in manus suas incisco vero domino incididerint, restituerit. An emendo vel vendendo cuiquam fecerit imposturam in mercibus, pretio, pondere, vel mensura. An emerit quicquam ab eo, qui vendere non potuit; vt sunt serui, minores, &c. An aliquid acceperit ab eo, qui dare non potuit. An eo, quod emptor paratam pecuniam non daret, sed credi aliquamdiu sibi peteret, rem ultra iustum premium vendiderit, nullam aliam habens legitimam causam secundum iudicium prudentis Confessarij. An contraxerit eum alijs ad lucrum & damnum, capitali semper saluo. An aliquem inter ludendum deceperit, & lucrum fecerit. An luserit pro tanta summa quae ipsius conditionem excederet. An luserit cum ijs, qui minores adhuc erant, pro rebus quas amittere non potuerint. An inter ludendum iurauerit, rixam mouerit, aut cuiquam maledixerit. An officio, pro cuius functione stipendium sibi numeratur, fideliter satisfecerit, siue sit mercenarius, aut economus, aut quaelibet alicuius dominicales enim tenentur ad restitutionem damni sua incuria & negligentia accepti. An existens distributor publicorum officiorum, aut beneficiorum, aut similium rerum, personas acceperit, ea ex favore, & non secundum legem iustitiae distributivae contulerit. An impetrauerit vt in gratiam sui beneficium, vel officium cuiquam datum sit indigno.

An decimas Ecclesiae fideliter soluerit.

CON.

CONTRA OCTAVVM

PRAECEPTVM.

Non dices falsum testimonium.

Praeceptum illud duos habet maximos ramos: in vno pendunt peccata, quae sunt in iudicijs a iudicibus, procuratoribus, testibus, aduocatis, actoribus, & reis: in altero pendunt infamiae, detractiones, murmura, derisiones, ludibria, iudicia temeraria, suspiciones, mendacia, & adulationes. Quantum ad primum ramum, consideret penitens, an sit Iudex, Procurator, testis, &c. & secundum illud culpam suam agnoscat, si in officio suo deliquerit. Quantum ad secundum ramum, videat penitens, An falsum dixerit testimonium. An mulier ex zelotypia, vel ira maledixerit alteri, dicens eam esse pessimam feminam, lenam, veneficam, aut furem, si quid in suis rebus desideretur, vel amittatur; etenim & hoc falsum est testimonium, si sine debita & legitima causa dicatur. An de aliquo malum dixerit ex mala voluntate, & cum intentione eidem malefaciendi, quod peccatum dicitur detractio. An occultum proximi peccatum diuulgauerit, ob quod ille infamis posset haberi, licet intentione laedendi proximum non fecerit; & licet verum sit quod dixit, tenetur nihilominus ad restitutionem famae proximi, quam laesit. An voluntarie suas aures praebuerit detractori, vel ei patrocinatus in illo fuerit. An famam proximi sui non defenderit, cum diffamabatur, sciens eum innocenter. An malum quid dixerit, quod ab alio leuiter audierat. An de alterius vita conquestus sit. Si proximi defectus naturales seu morales irriserit. An temere iudicauerit de facta vel facta proximi; in malam partem interpretando, quod in bonam potuit interpretari: An (quod peius est) alijs pro rei veritate narrauerit, quod temere in corde suo suspicatus erat, vel iudicauerat. An pronus sit ad suspiciones, ex leuissima re captans occasiones ad male iudicandum. An iurgia, & diffensiones inter proximos seminauerit, vnum aduersus alium incitando, vnius defectus alteri significando, unde subinde grauissima nascuntur odia. An mendacium aliquod locutus sit in praedicium aut vituperationem proximi, vel aliam ob causam. An falsis informationibus obtinuerit, quod per modum iustitiae non potuit. An secreta sibi credita reuelauerit. An aliorum literas illis in scijs aperuerit.

NOVVM ET DECIMVM PRAECEPTVM IN SEXTO ET SEPTIMO explicatur.

DE SEPTEM PECCATIS CAPITALIBVS SEV MORTALIBVS.

ET PRIMO DE SUPERBIA.

CAPVT IX.

Quid superbia. Falsa superbia.

SUPERBIA est appetitus propriae excellentiae. De hoc peccato multa oriuntur alia, inter quae praecipua sunt, Vana gloria, Ambitio, Praesumptio, Iactantia, & Hypocrisis. De his singulis culpam suam dicere potest penitens modo sequenti.

Circa vanam gloriam. Angloriatus fuerit in rebus malis, vt sunt, si vindicauerit sese ab iniuria; si perculserit, si ignominia alium affecerit. An gloriatus fuerit in rebus vanis, & non dignus gloria; vt in faciei venustate, corporis elegantia, in personae dote.

Gravata Opus spirituale.

bus, in multitudine subditorum, diuitijs, nobilitate, alijsue rebus similibus, quae parui sunt momenti. An superbiert in rebus bonis, & gloria dignis; vt sunt, Virtus, Scientia, Prudentia; cum harum rerum gloria soli Deo debeatur. An adulationibus, aut humanis laudibus inflatus fuerit, superfluam delectationem ex ijs aucupando & gloriam, quae Deo debetur, non reddendo.

Circa ambitionem. An fuerit ambitiosus, & praeter modum honoris gloriaeque cupidus; feceritne propter hanc cupiditatem, quod facere non debebat. An adeo timuerit infamiam, conuitia, vel hominum detractiones, vt propter ea vitanda fecerit, quod faciendum non erat, aut non fecerit, quod erat faciendum. An propter hominum obloquia pretermiserit aliquod opus bonum facere; vt Confiteri, Communicare, Missam audire, cum bonis conuersari, &c.

Circa praesumptionem. An ex vanitate existimet se esse quod non est, cupiens videri studiosior, prudentior, & nobilior, quam est. An sibi adscribat quod est, & Deo gloriam non det. An confidat proprijs viribus corporis, aut animae dotibus, Sapientia, Virtuti, &c. An eam ob causam consilia, correctiones, & castigationes contempserit. An eandem ob causam defectus suos defenderit, & quaesierit excusationes in peccatis. An ne victus victori cederet, falsam suam opinionem mordicus defenderit, atque rei veritati praeponi voluerit. An alium contempserit, flocci fecerit, dicens aliquid in illius contemptum. An tali cum praesumptione irriserit, & ludificauerit aliorum ignorantias & defectus.

Circa Hypocrisim. An voluerit videri, quod non erat, aut sanctior quam est, vt honoretur, & pro pio ab hominibus habeatur.

Circa Iactantiam. Angloriatus fuerit, aut seipsum, vel sua ex vanitate laudauerit. An iactauerit proprium peccatum; vt si mulierem aliquam violauerit, aut alteri iniuriatus sit, vel male quempiam tractauerit. An exultauerit & laudauerit seipsum ob aliquid, quod non fecit, maxime si illud cum peccato coniunctum sit, vt videatur vir fortis & strenuus & magni fiat ab hominibus.

II. CIRCA AVARITIAM.

Auarus sit, & sordidus, diuitiasque cumulet sine modo, & rationabili causa; an e contrario prodigus sit, & suorum dilapidator. An absumat & decoquat, plus quam possidet, ideoque seipsum perdat; nec curet rem domesticam, feruis, ancillis, & filijs necessaria non provideat; vel monachos, aut ecclesiasticos eos volentes, nolentes faciat. An nimio & inordinato affectu diligat pecuniam, atque ita diuitijs intentus sit, vt Dei, & salutis animae suae obliuiscatur. An alicuius mortem optauerit propter hereditatem, aut aliud emolumentum, quod ex ea sibi venturum sperabat.

III. CIRCA LVXURIAM.

De hoc peccato dictum est antea in sexto Praecepto.

IV. CONTRA IRAM.

Consideret primo, An sibi ipsi iratus fuerit propriam mortem cupiens, & inuocans. An ex ira & furore semetipsum perculserit. An seipsum Daemonio deuouerit. An maledictionem aut supplicium sibi ipsi imprecatus sit.

Circa proximum. An absque legitima causa proximo iratus, vel indignatus sit. An ex ira vel furore aliquid locutus sit. An ex ira ignominiosa verba locutus sit, aut probra in aliquem iecerit; vt si quem-

Mm 2

piam

piam furem, ebriosum, stupidum, asinum, &c. appellauerit, qui non erat ei subiectus, aut seruus, tunc est mortale. An ex ira cuiquam defectus suos exhibauerit, vehementia correptionis in conuitia delatus. An ex eadem ira dixerit aliquid, vel manifestauerit alterius peccatum illo absente. An maledixerit & Diabolo deuoterit creaturam Dei, aut sententiam mortis in aliquem ferri postulerit, siue is sit subditus, siue non: quamuis inter hos sit differentia peccati. An fuerit perfidus & male moratus in suis verbis, & perfidijs. An iram quā in corde latebat, in opere exhibuerit, verberando & percutiendo alios.

V. CIRCA GVLAM.

An statuta Ecclesie ieiunia violauerit. An in diebus prohibitis sine legitima causa carnes comederit. An vel tantum, vel talia ciborum genera sumperit, vt sanitas corporis inde laesa fuerit. An nimium biberit, aut nimis saepe, aut nimia cum voluptate & gula. An sit valde appetens preciosorum, & qui curiose apparantur, ciborum, & in illis multum expendit.

VI. DE INVIDIA.

An deliberato animo doluerit ob bonum alterius: aut quia in aliqua re ab alio vinceretur, agro animo tulerit, quemadmodum si alicuius agere ferat alium sibi praeferrere, potiori loco esse, & melius tractari, quam ipse tractatur, &c. An gaudius fuerit alterius malo, cum videret eum honoris, famę &c. iacturam facere. An mala disseminauerit de proximo, vt eius personam redderet odiosam, vel infamem, vt alterius damno sua crescat exultatio. An occultum aliquem proximi defectum diuulgauerit, vt si forte sua crimina fiant manifesta, facilius negligatur. Similiter an doluerit, si quando bonum de proximo suo audiret predicari.

VII. DE ACEDIA.

An omiserit aliquod bonum opus ex pigritia; vt sunt audire Missam, dicere officium, maxime cum sint talia, ad quę persoluenda tenebatur. An opera Dei fecit oscitanter, tepide vel frigide. An inconstans fuerit in bono proposito perficiendo. An ob leuem aliquam occasionem, deuotionem, & sancta exercitia intermiserit. An illa de die in diem differat. An diutius quam ipsi opus erat dormierit. An tempus inutiliter consumperit in vanis cogitationibus, otiosis verbis, & inutilibus operibus. An impatiens fuerit, & nimis effeminatus in ferendis aduersitatibus. An e contrario nimium crisi exereat, & superbia in prosperitatibus, fauoribus, & felici successu rerum mundanarum, quę illi obtigerunt, nec gloriam dederit Deo largitori.

DE OPERIBVS MISERICORDIAE.

Circa opera misericordiae dicat culpam suam primo, si fuerit negligens in operibus spiritalibus misericordiae, & specialiter in consulendis, admonendis, & corripiendis ijs, quos simili aliquo modo potuisset adiuuare, maxime autem eos, quibus hoc beneficium debebat. Quod si hoc aliquando fecerit, an tali cum indignatione, & tam exili cum moderatione, fecerit, vt plus obfuerit, quam profuerit. An condoluerit mundo propter infinita mala, calamitates, & haereses, quę nunc in mundo vigent, & an Deum rogauerit, vt ea minuantur aut tollantur.

Circa opera misericordiae corporalia discutiatur vitam suam, & videat, an proximis suis subuenerit, opemque tulerit in ipsorum necessitatibus, & si elemosynas pauperibus erogauerit, secundum facultatem suam.

fuarum quantitate. An illis vnquam indignatus sit, & stomachatus in eos murmurauerit, malum responsum illis dederit, importunus fuerit, aut irriterit.

DE ALIQVIBVS ALIIS PARTI-
cularibus accusationibus.

CAPVT X.

Post accusationes, quę omni hominum statui communes sunt, reperiuntur alia particulares, huic, vel illi statui & personę propriae; vt sunt, Episcopi, Pastores, Clerici, Religiosi, Mercatores, Medici, Procuratores, Iudices, Testes, Domini clientum, Patres familias, & similes alij: qui post examen praedictum, etiam sese examinare debent in ijs, quę ad suum pertinent officium. Atque ita Praelati, & qui curam habent animarum, debent culpam suam fateri, si non resederint in sua Ecclesia, si negligentes fuerint in cura, quam susceperunt: quod exiguos fructus fecerint in grege suo doctrina, exemplo, & oratione. Clerici, quomodo celebrauerint, & diuinum officium dixerint. Religiosi, quomodo votis suis satisfecerint, & ordinis sui statuta obseruauerint. Iudices, si personam in iudicio respexerint, aut si in fauorem alicuius iustitiam suspenderit, aut alicui iniustitiam fecerint. Procuratores, si causam iniustam defenderint, si curauerint sententiam prorogari, aut si negligentes fuerint in susceptis negotijs. Rei aut Actores, si petierint iniustam, aut extenderint litis suę terminos contra leges iustitiae: si supprefferint, aut ruperint scripta, quę illam declarant: si peruerterint Iudices, eosue muneribus, fauoribus, & promissionibus corruerint. Testes, an verum expresse iurauerint, sine cautela & calumnia. Mercatores, si mercaturam licite & iuste exercuerint; an vnquam merces venderint, aut emerint iniuste. Similiter & omnes alij, vnusquisque secundum qualitatem sui status & conditionis.

DOCTRINA GENERALIS AD CO-
gnoscendum quod sit peccatum mortale,
quod veniale.

CAPVT XI.

In omnibus peccatorum speciebus, quę hactenus a nobis commemoratae sunt, necesse est scire, quod sit peccatum mortale, quod veniale, vt intelligamus necessariò debere nos confiteri peccata mortalia; sed veniale confiteri, aut non confiteri liberum esse. Quia verò illud difficulter paucis verbis potest declarari, sufficiet modò aliquot generales regulas in hunc vsu tradidisse, in reliquis poenitentem ad iudicium prudentis Confessarij remittimus.

Prima regula, quę hac in re tradi solet, valde generalis est nimirum: *Omne quod pugnat cum charitate, est peccatum mortale.* Per charitatem autem hic intelligimus amorem Dei, atque proximi. Secundum hanc regulam igitur, omne id, quod aduersatur honori diuino, bonoque proximi in re alicuius momenti, erit peccatum mortale; vt sunt, illius honori detrachere, bona eius auferre, & similia. hæc enim extinguunt charitatem, in qua consistit vita spiritalis animæ. Propterea vocatur peccatum mortale, quia vitam spiritualem tollit. Quidquid autem non est contra charitatem, sed extra ipsam, est peccatum veniale; vt sunt verba otiosa sine damno alterius, aut vana quadam gloria, aut ira, aut acedia, aut gula, hoc est, comedere ultra necessitatem, & similia.

Secunda regula magis particularis est hæc: *Omne quod contrarium est alicui praecepto diuino, vel Ecclesie, peccatum est mortale; vt si quis faciat contra praeceptum, Non furatum facies; Non mechaberis, &c.*

Vel

Vel contra præceptum Ecclesiæ, quod præcipit soluere decimas, confiteri & communicare vt minimū semel in anno, idque circa festum Paschatis, &c.

Mortale fieri posse veniale.
Cæterum hic diligenter notandum est, id quod natura sua mortale peccatum est, posse aliquando esse veniale, propter alteram harum causarum, aut quia exigui est ponderis, vt qui vnam, pomum, aut quid simile furetur: aut quia est opus imperfectum, eò quod non fiat ex deliberatione, & consensu integro; quemadmodum sæpe fit in malis cogitationibus non consentiendo, & tamen non resistendo tanta fortitudine, quanta cum fieri debebat, id eoque quod natura sua peccatum erat mortale, propter imperfectionem operis tantum est veniale.

Præcepta quomodo obligant.
Amplius hic obseruandum est tria esse mandatorum genera: quædam enim sunt negatiua, vt, *Non occides*. hæc obligant semper, & pro semper, vt loquuntur Theologi, hoc est, in omni tempore. Alia sunt affirmatiua, vt dandum esse elemosynam, contritionem peccatorum habendam, Deum super omnia diligendum: & hæc obligant semper, non tamen pro semper, sed in tempore necessitatis: tunc enim obligant. Sunt & alia quædam partim affirmatiua, partim negatiua, vt est Restitutio rei alienæ: illud namque mandatum præcipit, vt restituatur, & verat ne detineatur quod alterius est; & huiusmodi præcepta obligant semper, & pro semper. Propter ea non sufficit, quod is, qui ad restitutionem alicuius rei tenetur, proponat se aliquando illud redditurum, sed necesse est, vt eueligio restituatur, vt non retineat alienum inuito domino: hoc enim mandatum est negatiuum, quod obligat (vt diximus) semper, & in omni tempore.

TERTIA PARS PENITENTIAE, QUÆ EST SATISFACTIO.

CAPVT I.

OST Contritionem & Confessionem sequitur Satisfactio, quæ est tertia pars Penitentia, cuius est satisfacere honori Domini pro iniuria illius nomini illata, vindictam sumendo de semetipso

Lib. 1. de O. rino. & Medita.
pro tali offensa. Rationem huius Satisfactionis alibi tradidimus, cum de ieiunio nobis sermo esset, licet eadem hic breuiter repetamus, prout huic congruit instituto. Ad intelligentiam itaque huius materiae sciendum est, quod quemadmodum is, qui violat vel transgreditur legem politicam, tenetur ad poenam præuaricatoribus legis constitutam: sic etiam ille, qui non obseruat legem diuinam, obligatur ad certas poenas constitutas à diuina iustitia his, qui legem Dei transgrediuntur. Poenæ istæ nobis luendæ sunt in hac vita, aut in altera; hoc est, in Inferno, aut in purgatorio aut hoc mudo. In Inferno luendæ sunt poenæ sempiternæ: in Purgatorio, licet æternæ poenæ non sunt tanta nihilominus & tam intenses sunt, q. teste Augustino excellant omnem poenā, quam quis vnquam passus est in hac vita. Nunquam in terra, inquit inuenta est tanta poena, licet mirabilia martyres passi sint tormenta. Ab hac igitur tam horrenda poena liberat nos ieiunium, & alia corporis asperitates, etsi absque vlla comparatione minores sunt: cum Deus hac in re non tam respiciat ad magnitudinem operis & laboris, quam ad voluntatem laborantis: quod enim quis hic patitur, voluntarium est, sed quod in futuro patietur, erit necessarium. Hinc est vt poena voluntaria vite præsentis multo præstanti-

Gravi, Opus spirituale.

or sit, & coram Deo maioris meriti, quam in futura vita multa supplicia necessaria.

Sed dices fortassis; Pater nunquid Sacramentum Penitentia delet omne peccatum, sicut Sacramentum Baptismi, quod tollit culpam simul & poenam? Huic quaestioni respondeo, Magnam esse inter Penitentiam & Baptismum differentiam: Sacramentum enim Baptismi est spiritualis regeneratio & nauitas hominis interioris: adeo vt quemadmodum id, quod denuo nascitur, definit esse quod erat prius, & recipit aliud esse, ita vt nihil in eo maneat, quod erat prius; vt cum ex semine nascitur arbor, semen esse definit, & arbor recipit aliud esse: sic homo, cum spiritualiter nascitur, interit totus homo vetus, qui prius erat, (qui erat filius iræ, & perditionis) & incipit alius esse homo nouus, hoc est, filius gratiæ, atque liber tam à poena, quam à culpa. Sacramentum verò Penitentia non liberat à peccatis præteritis, eo modo quo regeneratio, sed quomodo medicina; quæ nonnunquam perfecte sanat, aliquando non, sed relinquit quasdam reliquias infirmitatis præteritæ, quæ diuturnitate temporis, & bonæ diætæ vsu planè tolluntur: sic & penitentia, aliquando sanat perfecte, liberans hominem à culpa, & à poena, cum contritio perfectissima miscetur: qualis fuit illa Magdalena, & quorundam aliorum: aliquando verò, cum contritio non est adeo perfecta, etsi tollat omnem culpam, poenam tamen non omnem tollit: & extra contritionem est, eam aut in hoc seculo, aut in futuro purgandam esse. Habemus huius veritatis exemplum etiam in rebus humanis. Si enim eques aut miles quispiam in Regem delin-

Simile.
quat tam grauiter, vt mortis supplicio dignus sit, potest ea Regi præstare obsequia, vt eius gratiam iterum, & generalem delicti condonationem mereatur: aut si non tantum, potest id agere, quo quidem Regem sibi faciat placatum, non tamen absolutam remissionem, sed commutationem poenæ mortis in exilium aliquot annorum mereatur. Sic legimus quondam Dauidem Absoloni filio suo fecisse: nam cum fratrem suum Amnon occidisset, incidit in indignationem patris & postquam triennio exulasset, veniam à patre impetrauit; tali tamen conditione, vt patris palatium non intraret, & faciem eius non videret. Eodem modo cum contritio penitentis non est omnino perfecta, Deus per virtutem huius Sacramenti remittit homini culpam simul, & æternam poenam, quam merebatur; non vult tamen huiusmodi statim cæleste suum palatium intrare, aut in conspectum suum venire, quamdiu non est perfecte purgatus; siue in hac vita, siue in altera.

Simile.
Eodem modo Deus quoque fecit ipsi Dauidi, cui ob confessionem & magnam poenitentiam ignouit culpam adulterij commissi, eumque recepit in gratiam, quam amiserat: & tamen postea multa immisit illi flagella, multasque calamitates ob peccatum iam condonatum. Quod peccatum verius vnquam fuit remissum illo Moyse & Aaronis, ad quas contradictionis? tamen licet remissum esset, mansit poena, à diuina iustitia contra illos pronuntiata; nimirum quod non intrauerint in terram promissionis. Id sæpenumero & in hoc Sacramento vsu venit, in quo per virtutem passionis Christi, quæ operatur in illo, remittitur culpa, & redditur diuina gratia: manet tamen homo propter imperfectam contritionem obligatus ad certam aliquam poenam, quam statuit illi diuina iustitia. Et quamuis multa virtutum opera inueniantur, quæ faciunt ad minuendam & tollendam poenam illam; præcipue tamen ea opera ad hoc conducunt, quæ aspera sunt & dura carni, atque affligunt illam. Caro enim, vt inquit B. Gregorius, cum suis delectationibus & appetitibus

Mm 3 quia

quia hominem ad peccatum adduxit, æquum est, ut castigata & afflicta liberet iterum ab illo: & cum, ut placeamus illi, displiceamus Deo, etiam omnino rationi est consentaneum, ut affligamus & cruciemus illam, quo vel sic iterum Deo placeamus.

DE ORIGINE ET CAUSA

Satisfactionis.

CAPVT II.

Cum viderimus necessitatem Satisfactionis, videamus nunc originem, & principium illius, ut melius intelligamus, cuius qualitatis esse debeat. Hoc ut commodius faciamus, meminisse debemus illius, quod diximus antea, nimirum veram poenitentiam, & gratiam conuersionis in peccatore maximam esse gratiam, & misericordiam, quæ potest homini contingere in hac vita. Etenim licet gloria præstantior sit quam gratia; hæc enim est gratia incepta, illa verò gratia consummata: tamen maior est gratia, qua Deus liberat hominem à peccato, & in statum gratiæ adducit, quam qua postea in gratia constituto dat gloriam. Præterea, quemadmodum Baptismus, qui porta est omnium Sacramentorum, & principium humanæ regenerationis, secum adfert omnes virtutes, & dona Spiritus sancti, illius gratiæ coniuncta, à quo bona hæc omnia descendunt: sic vera poenitentia, quæ est principium nostræ resurrectionis, secum adfert eadem omnia dona atque thesauros, peculiariter autem nouam producit lucem & cognitionem rerum spiritualium, & diuinorum, ad quarum claritatem homo antea cæcuerat, tanquam is, qui stabat in regione tenebrarum, & in umbra mortis. Adfert etiam nouam charitatem & amorem Dei, quæ forma est veræ poenitentiae, omniumque virtutum; mirabileque affectus & sensus, ad hanc virtutem pertinentes, in animabus nostris generat. Quemadmodum enim amor naturalis principium est omnium affectuum & passionum naturalium; sic amor Dei supernaturalis, est causa omnium affectuum & sensuum spiritualium, & tanto efficacior causa, quanto amor ille maior est. Et sicut variae differentesque gratiæ sunt conuersionis, in vno maiores, ut illa in B. Augustino fuit, & S. Paulo, multisque alijs; in alijs minores quemadmodum ferè solent esse ordinariæ, & quotidianæ: ita etiam maiores, aut minores sunt affectus & motiones interiores, quas hæc virtus generat.

Producit igitur hæc virtus in anima tam magnum dolorem, & compunctionem, eò quod Deum offendit, ut mallet homo mille tormentorum genera sustinere, quam talem Deum offendisse. Generat quoque maximum timorem diuinæ Maiestatis: videt enim quod illam offendit, atque ad iram prouocauit tam infinitis peccatis, propter quæ nouit sese incurrisse illius indignationem. Profert etiam summum pudorem, ita ut erubescat in diuinæ Maiestatis conspectum venire: quemadmodum est pudor ille, quæ femina haberet, quæ maritum offenderet, à quo post peccatum dimissum iterum in domum reciperetur: sicut erat ille, qui publicanum Euangelicum cohibebat, quo minus oculos in cælum auderet attollere. Adfert etiam secum ingens desiderium satisfaciendi Deo per conuenientem poenitentiam, propter iniuriam illi irrogatam; necnon & desiderium summi vindictam ab ea quæ fuit occasio & causa illius iniuriæ, propria nimirum carne. Cum enim homo considerat carnem esse, quæ cum desiderijs & appetitibus suis sit extendere brachia ad inordinatū amorē creaturarū, atque renunciare amorī, obedientiæque; legitimi sponsi, & Domini sui, adeo illi irascitur, ut cupiat illam dilaniare, & mille tormentis tanquam omnium malorum suorum causam dilacerare.

Ut autem hoc melius intelligamus, imaginemur quid esset factura casta mulier, si absenti cuidam nobili viro nupta, persuaderetur à lena quadam alium esse virum suum; ipsaque credulacum illo habitaret, ipsoque ut sponso proprio vteretur. Dic mihi quæso, quomodo ferret hanc imposturam melius edocta, quomodo tractaret hanc impuram lenam? quid faceret? quid diceret? quem animum conceperet contra illam? Parum sanè videretur illi, sanguinem potare & carnes dilaniare illius, à qua sic esset decepta, & turpitudine tam intolerabili maculata. Anima igitur, cui Deus oculos aperuit, & cui nouam lucem dedit, cuius beneficio manifestè videt, quis sit verus suus & legitimus sponsus, quis vltimus finis suus, ad quem est creata: videt etiam ex altera parte se errore & impostura lenæ illius, hoc est, propriæ carnis eò deuenisse, ut extenderet amoris sui brachia ad creaturas, eas amplectendo, & prosequendo amore illo, qui soli debetur Creatori: anima; inquam hæc, dum videt huius adulterij causam esse carnem suam, quomodo poterit se à vindicta continere? quomodo poterit eam non affligere, & cruciare, ut iniuriam hanc vlciscatur? Hinc oriuntur excessus illi, quibus seipsum affligunt poenitentes quidam in initio suæ conuersionis, quos nulla vi à disciplinis, cilicijs, ieiunijs, & similibus corporis asperitatibus posset quis prohibere: adeo, ut multi excedant modum, & lædant sanitatem, si non curent, ut magnum in hoc iudicium & discretionem adhibeant. Talis erat spiritus poenitentiae, quem indicat Iob his verbis, vbi dicit: *Peccavi, quid faciam tibi O custos hominum?* quasi diceret, iuxta B. Augustini expositionem; Confiteor tibi Domine peccatu meum, & dolor quem propter illud patior tantus est, ut non recusem vel maxima sustinere supplicia: iube mi Domine, quid me facere velis: paratum iam mihi ad omne, quod de me facere voles, offero, quod enim offeram tibi non habeo aliud, quam cor dispositum ad omnia facienda, quæ tu præcipies si me iubebis viuus torreris flammis, aut ut corpus meum in minutissimas partes disceperatur, aut ut aliud quodcunque tormentum crudelissimum subeam, ecce paratum cor meum ad hæc omnia. Offero igitur me manibus & pedibus ligatum, & proiecsum in terram ante pedes tuos; non fugio, ad alium iudicem à sententia tua non appello, ad aliud tribunal non recurro, non me excuso, non supplico, non cupio ut poenam mihi minuas, sed iudices & condempnes me secundum tuam voluntatem. Tu sis gladius, ego ero caro, seca & scinde vbi tibi placet, saltem ut remittas mihi peccatum quo te offendi. Eodem modo etiam Dauid sese affligebat in quodam Psalmo, cum dicit: *Afflictus sum & humiliatus sum nimis: Psal. 37. rugiebam a gemitu cordis mei. Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus. Cor meum conturbatum est &c.*

Et sic etiam affligere, humiliare, & castigare deberent carnem suam, qui talem Dominum offenderunt: nam, ut B. Augustinus dicit, anima, quæ contra voluntatem Dei Creatorem suum contemnendo, semetipsam in creaturis amore inordinato oblectauit, meritò purgatur & affligitur voluntarijs poenis, pro voluntarijs delectationibus, quibus sese luce priuauit. Et quia naturaliter culpe debetur poena, qua corrigitur, & in ordinem redigitur: æquum est, ut ultro amplectatur poenas, qui non veritus est tantam committere culpam: & quoniam homo peccando aspernatus est summum bonum, vilissimamque creatura permutauit, (quod profecto maxima iniuria & contemptus est supremæ illius Maiestatis) iustum est, ut sese voluntarie humiliet, contemnat, atque ad puluerem usque abijciat, qui habuit tantum De-

Verapoenitentia efficitur.

Simile.

Dolor veri poenitentis.

Simile.

Luc. 18.

Desiderium summi vindictæ.

Caro mali causa.

August.

tum Dominum tam villi existimatione. Hoc igitur modo student satisfacere Deo hi, quibus à Domino aperiuntur oculi celesti illo lumine, quo cum agnoscetes immentam magnitudinem diuinæ bonitatis, in ea etiam agnoscunt magnitudinem suæ malitiæ, & propterea ad satisfactionem anhelant.

Ad confirmationem huius, ad exemplum etiam, & confusionem quorundam nostri seculi hominum, qui hac in re nimis frigidi sunt: referam hoc loco partem historia cuiusdam, de rigore, & austeritate mirabili quorundam Sanctorum pœnitentium, quos vidit Ioannes Climacus in quodam monasterio, quâ historiam hic vir sanctus, tanquam testis oculatus, his verbis refert.

Climacus
in Scala Pa-
radisi gra-
da 5.

Cum, inquit, peruenissem ad pœnitentium monasterium, imò verò ad religionem fugientium, vidi reuera (si dicere id audeam) quæ negligentis oculis non vidit, auribusque defidiosi non audiuit, & in cor pigri hominis non ascenderunt, res & verba quæ Deo vim inferre possent, habitus & studia quæ ipsius clementiam celerrimè flesterent. Quosdam enim ex reis illis vidi noctibus totis vsque manè sub diu stare peruigiles, pedesque immobiles tenere: cumque somno miserabiliter depressi agitantur, vim naturæ inferre, nullamque sibi ipsis requiem omnino indulgere, sed seipsum increpare, ignominijque & contumelijs afficere atque excitare. Alios miserabiliter in cœlum intuentes, & illic adiutoriū cum gemitu & suspirijs & vocibus inuocantes. Alios in oratione exidentes, ac reorum in morem victis post terga manibus humi luridas facies suas inclinantes, indignosque se qui in cœlum aspicerent vociferantes, nec quicquam ad Deum dicere orando præ cogitationem & conscientia hæsitacione presumptentes, neque quomodo vel vnde orationem facerent præsumptentes, solamque animam tacitam, mutamque mentem Deo offerentes, tenebris ac desperatione plenam. Nonnullos in paupimento strato cilicio & cinere sedentes, ac faciem genibus operientes, frontemque in terram collidentes. Alios iugiter pectora tundentes, animamque suam ac vitam suspirio ingenti reuocantes. Ex his alij quidem paupimentum madefaciebant lachrymis: alij verò, quia lachrymarum imbres non haberent, seipsum miserabiliter lamentabantur. Plurimi, ut fieri in mortibus solet, super animabus suis vlulatum diræ vocis emittebant, angustiam cordis ferre non valentes. Alij ex intimo corde rugiebant, atque intra os gemitus sonum cohibebant. Interdum verò cum se continere non possent, repente exclamabant. Vide ego illic nonnullos habitu & cogitatione & actu quasi à semetipsis excessissent, ac stuporem mentis incurrisse, veluti æneis quosdam summo ex mœrore effectos, totos tenebris obritos, & ad omnia vitæ huius veluti insensibiles factos. Mentem quippe iam in humilitatis abyssum demerserant, ac mœoris igne oculorum lachrymas exiccauerant. Alios item mœstos sedere, atque in terram fixis obtutibus stare perpexi, caputque assidue monere, & leonum in morem ex intimo corderugitum ac gemitum emitte-
re. Ex his alij plenispe remissionem omnimodam inquirentes orabant. Alij ex ineffabili humilitate indignos se remissione iudicabant, nec omnino posse Deo rationem reddere clamabant. Quidam hic execrari, ut illic misericordiam consequerentur à Domino supplices poscebant. Plerique ex conscientia onere attriti ac depressi, satis sibi ex intus esse dicebant, si vel supplicij eximerentur, regnoque non potuerunt. Vidi illic animas humiles contritas, & præ graui pondere incuruatas ac deiectas, quæ vocibus illis suis ad Deum emisiss, la-

pides quoque ipsos ad compunctionis sensum emol-
lire potuissent. Ita enim defixi in terram luminibus aiebant: Nouimus sanè, nouimus, omnibus iam pœnis atque cruciatibus nos esse dignissimos. Et meritò quidem, neque enim idonei iam sumus, qui pro debitorum nostrorum multitudine satisfacere possumus, etiam si orbem vniuersum, ut pro nobis luceat, conuocauerimus. Illud solum oramus, istud deprecamur, id tota animi intentione supplicamus, ne in ira tua arguas nos, neque in furore tuo corripas nos, neque iustissimi iudicij tui legibus ex crucies nos, sed parcis & misericordis. Satis enim nobis est ingenti illa tua, ac terribili comminatione, supplicijque illis occultis, ignotis atque inauditis liberari. Neque enim, ut pœnis omnino liberemur, petere audeamus. Qua enim facie, quo animo id audeamus, qui professionem nostram violamus, eamque post priorem clementissimamque remissionem fordidauiamus? Illic profecto, o dulcissimi amici, illic verba David rebus ipsis cerneretis *Psalm. 106.*
impleta, ærumnis affectos homines, atque vsque in finem vitæ incuruatos, totisque diebus mœstos incedentes, & ex putrefactis corporis partibus fetorem exhalantes, qui quasi sine vlla carnis cura degerent, obliuiscabantur comedere panem suum, potumque aquæ cum gemitu miscebant, & cinerem cum pane manducabant. Adhæserant illorum ossa carni, ipsique ut fœnum exaruerant, nec quicquam apud illos audiui, nisi hæc verba: Væ, væ me miserum, me miserum. Iuste, iuste, parce, parce Domine. Nonnulli, Miserere, dicebant. Alij verò rursus miserabiliter clamabant: Ignosce, ignosce Domine, si possibile est. Vidisses in illis æstuantem linguam instar canum ex ore procedentes. Ex his alij sub ardentissimo Solis æstu seipsum cruciabant. Alij contra acerrimo frigore se affligebant. Quidam modicum aquæ degustantes, ne omnino siti exarescerent, ita quiescebant. Nonnulli cum panis exiguum quid acciperent, reliquum manu longius proijciebant, indignos se qui rationali cibo vescerentur asserentes, quippe qui irrationabiliter egissent. Quem aquid illos locum risus habere poterat? quem otiosius sermo? quem iracundia? quem furor? Nec enim quod in hominibus iracundia esset sciebant, adeo luctus furorem omnem penitus exinixerat. Vbi apud illos contradictio? vbi felicitas? vbi confidentia? vbi corporis obsequium & cura? vbi vel vestigium inanis gloriæ? vbi deliciarum expectatio? vbi tenuis vini cogitatio? vbi pomorum degustatio? vbi feruentis ollæ solatium? vbi gula vlla illecebra? Horum enim omnium apud illos spes nulla erat. Non terrenæ cuiusquam rei cura agebantur. Non iudicare vllum omnino hominem didicerant. Nihil horum penitus in illis inuenisses. Caterum iugiter ad Dominum clamabant, solaque orationis vox audiebatur. Alij enim pectus validè manibus cadentes, quasi iam ad ipsam astarent cœli ianuam ad Dominum dicebant: Aperi nobis iudex ianuam. Aperi nobis, ex quo illam nobis ipsi per peccatum clausimus. Clamabat alius: *Ostende faciem tuam tantum, & saluauerimus.* Alius e contra: *Appare his qui in tenebris & umbra mortis sedent, humilibus tui.* Alius rursum: *Circo anticipent nos misericordia tua,* quia pauperes perimus, quia desperauimus, quia nimium defecimus. Nonnulli autem aiebant: Putasne apparebit Dominus vltra super nos? Alij verò: Num pertransit anima nostra debitum intolerabile? Alij putasne adjiciet Dominus vltra consolari nos? Putas illum audientis dicentem nobis, qui sumus in vinculis insolubilibus. Exire: & qui in inferno pœnitentiæ sedemus, Laxamini. Putasne clamor noster ad aures Domini ingressus est? Cuncti verò sedebant semper ante oculi-

los suos mortem accendentes ac dicentes: Quid putatis continget? Quenam erit illa sententia? quis finis noster? Putas erit reuocatio? num superest vlla spes veniæ mortis? humilibus? reis? Num valuit oratio nostra ingredi ante conspectum Domini? aut merito repudiata est, abiecta atque confusa? Aut si forte intravit, quantum peregit? quantum placuit Deum? quantum profecit? quantum operata est? Emissa quippe ex immundis corporibus & labijs, parum virum habere potuit. Putas omnino reconciliauit iudicem? an ex parte? An vulnere vel medietas deleta est? Quippe maxima cum sint, plurimis & laboribus & sudoribus & doloribus indigent. Putas appropinquauerunt nobis Angeli custodes nostri? an adhuc longius à nobis stant? Nisi enim illi appropient nobis, inutilis & infructuosus est omnis labor noster. Neque enim habet vim confidentiæ oratio nostra, neque pennas munditiæ, vt ingredi ad Deum possit, nisi hanc è proximo assumant Angeli qui nobis præstunt, eamque offerant Domino. Nonnunquam verò hæcantes huiusmodi ad iudicem dicebant: Num fratres aliquid proficimus? num petitione nostra potiemur? num iterum suscipit? num aperit? Alij verò ad ista respondebant: Quis nouit, vt dixerunt Niniuitæ, fratres nostri, si forte poeniteat Deus, atque ab ingenti illa poenitentia nos liberet? tamen quod nostri muneris est non negligamus. Et si quidem ille aperuerit, bene est. Si verò alias, benedictus Dominus, iuste exclusit nos: Veruntamen perseueremus pulsantes, vsque ad finem vitæ nostræ. Forsitan improbitati nostræ ac perseuerantiæ cedens aperiet, benignus quippe & misericors est. His atque huiusmodi seipsos exhortantes atque excitantes aiebant: Curramus, fratres, curramus: cursu enim opus est, & vehementi cursu, quoniam cætu nostro decoro atque optimo excidimus. Curramus, neque huic carni nostræ sordidæ atque nequam parcamus fratres, sed occidamus illam, sicut prius occidit nos. Sic beati illi rei faciebant. Genæ illis ex perpetuo orationis vsu obcalluerant. Oculi defecti atque defatigati intus profundè recesserant, pilis omnibus ciliorum amissis. Genæ ardentium feruore lachrymarum adustæ videbantur, facies marcescentes ac pallidæ squallebant, nihilque à mortuis in comparatione differebant. Pectora tusionum icibus dolebant, liuidaque sanguinem ex crebris illisionibus emittebant. Vbi lecti vsus? vbi indumenti munditia & firmitas? Omnia ibi discissa erant & sordida, ac pediculis operta. Quid autem est eorum, qui à demonibus arripiuntur, si illis conferatur, afflictio? quid mortuos plangentium amaritudo? quid mæror in exilio degentium? quid parricidij reorum poena? Nihil sanè est illorum poenæ suppliciumque quo inniti afficiuntur, si voluntariæ illorum poenæ conferantur. Sed quæso, fratres, ne ea quæ dicta sunt fabulas existimemus. Rogabant nonnunquam isti magnum illum iudicem, pastorem dico, inter homines angelum, vt ferrum ac torques collo ac manibus imponeret, pedesque patientium confringeret ligno, nec eos prius inde solueret, quam sepulchrum succederet. Imò verò nec sepulchrum quidem. Neque enim profecto hanc quoque beatorum illorum reueta mirabilem ad Deum charitatem atque poenitentiam abscondam. Quoties ad Dominum profecturi & incorrupto tribunali iudicis sistendi erant, felices illi regionis poenitentium ciues, hoc per eum qui sibi præerat adiutantes à magno illo summis precibus petebant, ne sepultura humana dignarentur, sed brutorum instar, aut fluuiialibus vndis traderentur, aut in campum proiecti bestiis deuorandi permitterentur. Quod etiam nonnunquam fecit illorum precibus obtem-

perans discretionis lucerna, iubens illos omni psalmodia omni que honore priuatos proijci. Cum verò extrema illorum hora aduenisset, terribile omnino, miserandumque spectaculum cerneret. Nam cum eum qui se præcedebat efflare iam animam sensissent focij, adhuc sensu integro vigente, circumstantibus illi sitientibus, & lugentes, ac desiderio pleni, miserabili omnino habitu moestiorumque sermone capita sua commouentes, efflantem iam animam interrogabant, misericordiaque flagrantem aiebant ad illum: Quid est frater? quoniam modo tecum agitur? quid dicis? quid speras? quid suspicaris? percepisti ne ex labore tuo quod quærebas? aut non valuisti? peruenisti ad portum, aut nondum positus es spe tua? Accepisti certam aliquam fiduciam, an adhuc incerta spe fluctuas? consecutus es libertatem, an agitur, ambigitque cogitatio? Sensisti aliquam in corde tuo lucem, an tenebris adhuc & ignominia confusione plenum est? vllane tibi vox intrinsecus facta est, dicens: *Ece sanus effectus es*; aut, *Dimittuntur tibi peccata*? aut, *Fides tua te saluum fecit*? Illam ne tibi adhuc vocem audire videris, quæ dicitur: *Conuertantur peccatores in infernum*? &: *Ligatis manibus, & pedibus mitte illum in tenebras*? &: *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei*? Quid ais frater? Dic nobis, oramus, vt & nos scire possimus, quid nam illic nos maneat. Tuum quippe tempus iam clausum est, aliudque de cætero in æternum non inuenies. Ad hæc quidè alij dormientium: *Benedictus, aiebant, Dominus, qui non dedit nos in captiorem dentibus eorum*. Alij verò illud gemetes dicebant: *Forstian pertransibit anima nostra aquam inolerabilem*. Quod nondum confidentes aiebant, sed considerantes, quæ sit pauendum illud terribile incertumque iudicium. Alij verò etiam mestus quidam respondebant ac dicebant: Væ animæ illi, quæ non seruauit, professionem suam integram & immaculatam, hac enim hora sciet, quid illi præparatum sit.

Quæ ergo omnia cum apud illos audissem & vidissem, parum absuit quin desperatione absorberer, cum meam intuerer malitiam & negligentiam, eamque Sanctorum illorum afflictioni compararem. Quanam verò qualisve erat eius loci facies & habitatio? Tota tenebrosa erat, informis, fetida, sordida, squalida. Carcer enim & condemnatio rectissime appellabatur. Ipsa denique vel sola loci contemplatio perfectæ poenitentia ac luctus magistra erat. Sed ea quæ alijs difficilia atque impossibilia videntur, eis qui virtute ac spiritualibus diuitijs se excidisse meminerunt, grata sunt & amabilia, sitque eorum perfacilis assumptio. Anima enim quæ priori confidentia priuata, spe consequenda beatæ tranquillitatis excidit, sigillumque castitatis aperuit, diuitijsque gratiarum spoliata, & diuina consolatione destituta est, pactumque & placitum Domini violauit, extinxitque iam in se decorum lachrymarum ignem, quoties horum memoria tangitur, quæper suam negligentiam se amisisse retinet, acerrimo dolore compuncta & vulnerata, non solum quos prædiximus labores, cum omni studio & alacritate suscipit, verum etiam seipsam maculare per exercitationis magnitudinem contendit: sitamen in illa charitatis ac timoris Domini fauilla vlla derelicta est. Huiusmodi profecto erant beati illi, hoc enim fecit in animo volentes, virtutisque qua exciderant altitudinem considerantes: Memorati sumus (aiebant) dierum antiquorum, ignitque illius studij nostri. Alij ad Dominum clamabant: *Vbi sunt misericordie tue antiquæ, quas ostendisti animæ nostræ in fortitudine tua*? *Memor esto opprobrij, & laboris seniorum tuorum*. Alius verò: *Quis*, aiebat, *mibi tribuat, vt sim iuxta menses pristinos, secundum dies, quibus*

Matth. 9.

Psalm. 9.

Matth. 21.

Esa. 26.

Psalm. 11.

Iona. 3.

quibus Deus custodiebat me? Quando splendebat lucerna super caput meum? Sicque priores omnes virtutes suas memorabant, atque ista infantium more plorabant, dicentes: Vbi est orationis puritas? vbi huius certissima fiducia? vbi dulces lachrymæ in amaritudine? Ecce vbi sunt? Vbi intima munditiæ & castitatis spes? Vbi beatissima ac placidissima quietis expectatio? Vbi sincera ad pastorem fides? Vbi rationis illius in nobis efficacia & virtus? Perierunt ista omnia, & quasi nunquam visa sint defecerunt, utque nunquam fuerint, ita deleta sunt & perita. Ista cum gemitu & lamentatione prosequentes, ita demum alij vt à demonio arriperentur orabant. Alij vt morbum inciderent precibus à Domino poscebant. Plurimi oculos amittere, miserandumque omnibus spectaculum fieri optabant. Nonnulli paralytici fieri, & languorem corporis contrahere, solum ne futura supplicia experiri cogerentur, cupiebant. Ego autem, o amici, nescio, quo pacto diutius inter lugentes versatus sum, totoque animo in illorum admiratione suspensus, meipsum continere non potui. Sed vt ad id, vnde aberrarat, redeat oratio, cum triginta dies in custodia illa perseuerassem impatiens, in magnum illud cenobium, ad magnum Patrem reuersus sum, qui vt me aspexit immutata facie, totumque veluti attonitum, agnouit sapientissimus immutationis causam, & ait ad me: Quid est Pater Ioannes? Vidistine laborantium certamina? Ad quem ego: Vidi, inquam, Pater, vidi & admiratus sum, felicioresque existimaui, qui post lapsum ita lugent, quam qui nunquam lapsi sunt, & seipsum non sic desunt. Hactenus Ioannes Climacus: qui hæc omnia, aliaque admiranda, & horrore plena fatetur se proprijs oculis suis vidisse.

Hanc tam prolixam historiam hoc loco recensere volui, ob multas causas. Primò, vt confundamur & humiliemur, videntes exiguum affectum, & tepidos hominum animos, in ijs, quæ ad penitentiam spectant, hoc nostro seculo: quod sanè fiet, si nostra exercitia cum illorum antiquorum conferamus. Secundò, vt videamus quo se extendit charitas, & lux Spiritus sancti, quæ semper est parata omnibus fidelibus Christianis, tam his qui nunc sunt, quam qui fuerunt, & erunt aliquando: si velint semetipsos castigare, & vt illi fecerunt, affligere. Tertiò, vt hac spe & exemplo inuitati faciamus aliquid amplius, quam fecimus hactenus, maxime cum audiamus sanctos illos Patres tanta fecisse: Cum tamen illi nec alia corpora quam nos habuerint, nec alium Dominum & protectorem in suis tribulationibus, quam nos habemus, ideo namque maiora proponimus, ne, quæ minora sunt, nobis videantur impossibilia. Verum quidem est, non debere nos animum despondere, si non statim faciamus, quod Sancti illi fecerunt: quemadmodum enim in humano corpore multa membra sunt, vnum alio nobilior: & in cælo diuersæ sunt mansiones, vna sublimior altera: sic in Ecclesia diuersi sunt gradus meritorum, diuersæ vitæ, & penitentiae diuersæ, quæ ad illud disponunt: & quod ad vnum vitæ genus requiritur, id non statim necessarium est ad aliud. Neque statim contendere debemus, vt faciamus omne id, quod Sancti illi fecerunt: multa namque proponuntur potius ad admirationem, quam ad imitationem: quod enim Giganti quadrat, id non conuenit etiam nano: & quod spiritum excelsum decet, id non semper conuenit etiam humili.

DE TRIBVS PRIMARIIS OPERIBUS, quibus Deo pro peccatis satisfacimus.

CAPVT III.

CVM proprium sit operibus affligentibus, & quæ non nisi cum poena sunt, (poenalia vocant Scholastici) satisfacere: hinc est vt tria secundum doctrinam Patrum & Ecclesiæ, opera satisfactoria numerentur, Ieiunium, Eleemosyna, & Oratio: hæc enim opera, præterquam quod sancta sunt, etiam molestiam & poenam habent adiunctam carnemque affligunt: & sic per poenam doloris pro delectatione culpæ satisfaciunt. Præterea cum in homine tria sint principalia, quibus frequentius Deum offendimus, diuitiæ corpus, & anima: æquum est, vt ijsdem etiam Deum placemus, eiq; satisfaciamus, & de vnoquoque offeramus illi sacrificium, quod tribus his virtutibus fieri consuevit: Eleemosyna, per quam diuitias offerimus: Ieiunio per quod corpus: & Oratione, per quam animam immolamus. Denique cum peccata omnia fiant aut contra Deum, aut contra nos ipsos, aut contra proximum: etiam tres istas personas totidem virtutes respiciunt. Ieiunium enim ad nos, diuitiæ ad proximum, & oratio pertinet ad Deum ipsum.

Magna triū
operum horū
conmemoratio.

DE PRIMO SATISFACTIONIS opere, quod est Ieiunium.

CAPVT IV.

QUI igitur vult Deo veraciter & ex toto corde satisfacere, debet se præcipue in his tribus virtutibus exercere: incipiens à Ieiunio, quod (vt diximus) cum dolore poenæ pro delectatione culpæ satisfacit, & carnem castigat, quæ sæpe fons est, origo & mater omnium nostrorum peccatorum. Ieiunio enim, vt D. Bernardus dicit, quo ab ipsis quoque licitis abstinemus, ea nobis, quæ prius commisitimus illicita, condonantur. Quid verò est condonari commissis, nisi Ieiunio breui Ieiunia redimi sempiterna? Gehennam enim meruimus, vbi nullus cibus est, consolatio nulla, terminus nullus, vbi guttam aquæ diues postulat, & accipere non meretur. Bonum ergo est & salutare Ieiunium, quo redimuntur aterna supplicia, dum remittuntur hoc modo peccata. Non solum autem abolitio est peccatorum, sed & extirpatio vitiorum: non solum obtinet veniam, sed meretur gratiam: non solum delet peccata præterita, quæ commisitimus, sed & repellit futura, quæ committere poteramus. Ieiunium enim, vt Petrus Rauennas ait, est vitiorum mors, vitæ virtutum, pax corporis, membrorum decus. Est Ieiunium robur mentium, vigor animarum. Est Ieiunium castitatis murus, pudicitiae propugnaculum, ciuitas sanctitatis. Est Ieiunium schola meritorum, ecclesiastica vitæ viaticum salutare. Est Ieiunium inuictus Christianæ militiæ principatus. Et alibi: Ieiunium scimus esse Dei arcem, Christi castrum, murum Spiritus sancti, vexillum fidei, castitatis signum, sanctitatis trophæum. Ieiunium, ait Augustinus, purgat mentem, subleuat sensum, carnem spiritui subijcit, cor facit contritum & humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verò lumen accendit. Ieiunium est frantum appetitum, mortificatio passionum, disciplina vitæ, temperantia cupiditatis. Ieiunium est frater paupertatis, filius patientiæ, mater castitatis, focus orationis, cultus amoris proprii, custos nostræ salutis, remedium placandi Deum & gratiam impetrandi efficacissimum. Ieiunio Deum iratum placant Niniuite: ad Ieiunium tanquam ad sacrum asylium in omni sua tribulatione confugiebant filij Israel: Ieiunio tres adolescentes illi seleuebantur à furore

Bern. in Ser.
4. de Quadrag.

Lac. 16.

Petr. Chrys.
sol. Sermon. de
ieiunio & eleemosyna.

Aug. de Ieiunio.

Ioan. 8.
1. Reg. 7.
& alibi.
Dan. 1.

Regis

4. Reg. 2.
Exod. 34.
Matth. 4.
Matc. 1.

Regis Babylonie: ieiunans Helias in igneo curru ad caelos raptus est: ieiunans Moyses legem accepit: ieiunando Filius Dei ad Euangelij prädicationem se preparauit, nō ob necessitatem suam, sed exemplum nostrum.

Quare qui pro peccatis Deo vult satisfacere, vindictam sumere de inimicis suis, & omnibus his frui priuilegijs, armetur forti & sancto sui ipsius odio, hoc est, sumat arma contra propriam carnem suam: exerceat iustitiam, & castiget eam ieiunio, vigilijs, disciplinis, cilicijs, asperitate vestium, duritie lecti, & quacunq; potest vitæ austeritate: His enim medijs non tantum Deo satisfaciet, verum etiam gloriosorem de hostibus reportabit victoriam, & corpus spiritumq; suum faciet templum viuum Spiritus sancti.

In castiganda
carne adhibe
da discretio.
Leuit. 19.

Facienda tamen hæc omnia sunt cum sollicita discretione, atque moderatione, vt ita opprimamus hostem ne occidamus hominem, & subiectum ipsum perdamus, quo nobis opus est in cultu diuino peragendo. Hanc ob causam iubebat Dominus in omnibus antiquæ legis sacrificijs offerri sal, ad significandum discretionem & temperantiam in omnibus spiritualibus sacrificijs obseruandam. Huius discretionis defectu multi homines pij defatigantur, syntexi debilitantur, & in medio itinere deficiunt: quapropter tandem ad recuperandam sanitatem ab exercitijs spiritualibus abstinere, & (quod peius est) ipsam quoque virtutem, quæ ab ijs dependet, deserere coguntur.

DE SECUNDO SATISFACTIONIS opere, Eleemosyna.

CAPVT V.

Ieiunium sine
Eleemosyna
quid
August. in
Psalm. 42.

VT Ieiunium magis sit meritum, necesse est illi adiungere opera misericordie: nam teste Beato Augustino, Ieiunium sine charitate & eleemosyna, est lampas sine oleo. Et alio loco idem Sanctus dicit: Noli putare ieiunium sufficere. Ieiunium te castigat, non alterum reficit. Fructuosæ sunt angustia tua, si alteri præstiteris latitudinem. Ita ieiuna, vt alio manducante pransum te gaudeas, propter orationes, vt exaudiaris. Ibi enim ait: *Ad hoc loquendo te dicam, Ecce adsum*: si frigeris ex animo esurienti panem. Vis orationem tuam volare ad Deum? Facilli duas alas ieiunium & eleemosynam. Hæc ille. Consentit Petrus Rauennas: Ieiunium, ait, quamuis auferat vitiorum morbos, carnis amputet passiones, criminum causas propellat: tamen sine misericordia vnguento, sine pietatis riuo, sine eleemosynæ sumptu, perfectam salutem mentibus non reponit. Ieiunium sanat vulnera peccatorum, sed cicatrices illorum sine misericordie balsamo non tollit. Eleemosyna, inquit Tobias, ab omni peccato, & à morte liberat, & non patitur animam ire in tenebras. Et Ecclesiasticus, *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis*, quem locum exponens B. Ambrosius: Magna, ait, est eleemosyna, quæ ardentium criminum globos benivolentia suæ fonte refrigerat, & quodam irriguo largitatis obstitit incendia delictorum: vt quamuis offensus, quantuis criminibus prouocatus Deus, cogatur liberare eleemosynis, quem propoluerat punire peccatis. Et D. Augustinus dicit: Quemadmodum ignis inferni extinguitur saluteri aqua Baptismi, ita & incendia peccatorum eleemosynis, operibusque iustitiæ extinguuntur: adeo vt peccatorum remissio, quæ semel data est in Baptismo, detur quotidie per eleemosynam, tanquam per secundum Baptismum. Verum quidem est, hanc comparisonem non per omnia esse similem: magna tamen laus est & gloria eleemosynæ, quod cum lauacro illo cælesti comparatur:

Comparatio
Eleemosynæ
& Baptismi.

cum illud fons sit, & ianua vitæ æternæ. Quare & Propheta Daniel remedium, quo Nabuchodonozorem Babylonie Regem ab illa seuera sententia, tanquam fulmen celitus missa, liberaret, aliud non inuenit, quam quod consuluit ei, vt ad sacram eleemosynæ anchoram cōfugeret, dicens: *Quamobrem Rex consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum.* Optimè namq; intelligebat sanctissimus Propheta, quam magnum haberet momentum ad impetrandam misericordiam apud Deum, misericorditer agere cum proximo: cum certum sit, quæ mensura mensi fuerimus, eadem nobis remetietur. Et ideo in die iudicii opera misericordie in maximo erunt pretio, posteaquam secundum ea omnis nostra vitæ iudicabitur, vt ait Dominus apud Matthæum. In cuius verba inquit B. Augustinus: Scriptum est: *Redime peccata tua eleemosynis.* Propterea Dominus noster potissimum ratione habebit eleemosynarum, cū ad iudicandum veniet, mercedem daturus vnicuiq; Dicet enim: *Veniis benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi: quia esurui, & dedistis mihi manducare: situi, & dedistis mihi bibere, &c.* quasi diceret: Difficile est, vt si examinem vos, & appendam vos, & scruter diligentissimè facta vestra, non inueniā vnde vos damne: sed ite in regnū *Esurui enim, & dedistis mihi manducare.* Non ergo itis in regnū, quia non peccastis: sed quia vestra peccata eleemosynis redemistis. Rursus & illis: *Ita in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius.* Non inde vos damno vnde putatis: sed quia *esurui, & non dedistis mihi manducare.* Si enim ab omnibus illis veltis factis auerſi, & ad me conuersi, illa omnia crimina, atq; peccata eleemosynis redemissetis: ipsæ eleemosynæ modò liberarent vos, & à reatu tantorum criminum absoluerent. Hæc Augustinus. Nec minus illustre est testimonium Petri Chrysologi: Admiratione, inquit, dignum est, si quis videat quam acceptus sit Deo panis, qui datur pauperi. In regno cæli coram omnibus Angelis, in conuentu resurgentium, quod Abel passus sit, quod mundum conseruauit Noe, quod Abraham fidem seruauit, quod Moyses legem tulit, quod Petrus crucem Iesu primus ascendit, Deus tacet: & clamat solum, quod pauper comedit, dicens: *Esurui, & dedistis mihi manducare.* Qui enim misericors est, misericordia dignus est. Quare & D. Ioannes Chrysostomus efficaciam & pulchritudinem huius virtutis admiratus ait: Eleemosyna amica Deo consistit, & semper ei propinqua est: pro quibuscunq; voluerit facile minus gratia impetrat, vincula peccatorum ipsa dissoluit, fugat tenebras, extinguit ignem: huic cum multa fiducia portæ cæli aperiuntur, & velut Regina intrante, nullus ianitorum, nullus custodum, qui aſiſtunt, audent dicere: *Quæ tu es, vel vnde?* sed omnes eam è regione suscipiunt. Virgo est habens alas aureas, circumscripta per omnia venustate: sed succincta, vultum habens candidum, atq; mansuetum penata est, & leuis, & semper ante solium regale consistit.

Cum itaq; virtutis huius tanta sit vis & efficacia, varia Eleemosynarum genera. qui vult Deo satisfacere, & misericordiam eius imitari, petrare, induatur hac veste, exerceat se in operibus misericordie: condoleat miseris pauperum, succurrens illis, si sit in sua potestate, eleemosynis: si potestas defuerit, consilio, Industria, oratione, & intercessionem: si nec id poterit, saltem subueniat eis compassione, vt enim Gregorius dicit, non minus dat, qui ex corde proximo compatitur, quam qui de operibus suis illi tribuit: qui enim exteriora largitur, re extra se positam tribuit: qui autem fletum vel compassionem, aliquid sui ipsius dat. Notandum igitur hic

hic est illud Augustini: Multa sunt genera eleemosynarum, quæ cū facimus, adiuvamur vt nobis dimittantur peccata: sed ea nihil maius est, quā cū ex corde dimittimus peccata. Attipulatur illi Petrus Rauenas: O homo, inquit, inemento quia sine peccato vivere non potes, & vis tibi semper peccata dimitti: alteri ergo tantum ignosce, quantum ignosci cupis tibi: quod si feceris, certus esto, quod dimittente te alteri, dimittetur & tibi. Nō dissimile est, quod ait Cæcilius his verbis: Qui non habet quo captiuos redimat, aut nudos vestiatur: studeat proximum ex animo nō odisse, nec malum inimicis pro malo reddere, sed potius amare eos, & orare pro illis, magnamq; spem in misericordia & promissis Domini sui habeat, dicens: Da mihi Domine, quia dedi: dimitte mihi, quia dimisi.

DE TERTIO SATISFACTIONIS
opere, quod est Oratio.

CAPVT VI.

PRÆTER ieiunium & eleemosynam vtilis est etia Oratio, non tantum ad tertiam Penitentiae partem, quæ est Satisfactio, sed etiam ad primam, scilicet Contritionem. Per orationem enim Deus apissime infundit spiritum contritum in animā peccatoris, & per illam peccatorum quoque remissio impetratur: quandoquidem huius subsidio & publicanus ille Euāgelicus, & filius prodigus eam impetrarunt. Quare vt per orationem ad Deum reuertamur, hortatur Propheta dicens: Tollite vobiscum verba, & conuertimini ad Dominum, & dicite ei: Omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vultus laetorum nostrorum. Hoc genere verborum agit Oratio cum Deo, & manifestum reddit pectus illud diuinū, superbis adamante durius, & humilibus penitentibusq; cera mollius. Dic mihi, quis vnquam ab initio vsq; huc fuit, qui tali ex corde clamans ad Dominū, nō sensit exemplo in anima sua signa atq; indicia illius clementiae? Hoc est, quod ipse per Prophetā pollicetur, dicens: Omnis qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit.

Vt autem oratio facilius in cælum feratur, necesse est, vt ei duas illas alas addamus, de quibus iam egimus, ieiunij scilicet & eleemosynæ: vt ope illarū leuius volitet, nec quiescat, priusquam veniat in cōspectum Domini. Ratio huius vniōis & confraternitatis est hæc, quia misericordia facit: vt oratio non veniat ante Dominum vacua, & ne dicatur oratio frigida: & faciens homo misericordiam cum proximo, prouocat Deum, vt eandem etiam faciat secum, vt docet Beatus Ioannes Climacus: Misericors esto vehementer, ait, si oratio tibi reuera cordi sit. In ipsa enim centuplum accipiemus hic, & quod sequitur in futuro. q. d. quia tu misericorditer exaudisti proximum amore Dei, etiam ille misericorditer exaudiet te. Ieiunium verō iuuat orationem, hominem ad illam disponens: cum enim corpus liberum est, & nullo ciborum onere grauatū, leuius efficitur ad volandum in altum. Ieiunantis igitur oratio, præterquā quod magis est satisfactoria, spiritualior etiam est, & purior: quam ob causam idem Climacus ait: Mēs ieiunantis cum sobrietate orat, intemperantis autē impletur immundis imaginibus. Quemadmodum autem ieiunium adiuvat orationem, ita vicissim oratio ieiunium: quare optime dictum est à B. Bernardo: Oratio virtutem impetrat ieiunandi, & ieiunij gratiam promeretur orandi. Ieiunium orationem roborat, oratio ieiunium sanctificat, & Deo representat: ita vt fortitudinem, qua opus est homini ad castigandum corpus, det gustus & spiritus orationis, cum vtraq; virtus hæc in se recipiat partem oneris, cuius est capax, in sanctificatione hominis: vt enim

Hieronymus testatur, Ieiunio passionis corporis, oratione pestes sanandæ sunt mentis.

Dubium igitur non est, quin secundum hanc doctrinam Oratio (præterquam quod est opus Satisfactionis, & ad hunc pertinet tractatum) etiam opus sit meritorium, deuotionemque impetret & producat. In quantum est satisfactoria, per orationem reddimus debita nostrorum peccatorum: quatenus est meritoria, promeremur illius beneficio augmentum gratiæ atque gloriæ. In quantum est impetratoria, consequimur per illam quod humiliter petebamus: quatenus creat & producit in nobis deuotionem, accipimus nouam lucem, gustum, & suauitatem Dei, renouationem boni propositi atque desiderij, pacem & tranquillitatem animi, fortitudinem & promptitudinem bene operandi. Illud est, quod propriè deuotionem appellamus. Quatuor hos fructus secum adfert virtus orationis, & propterea expedit, vt in ea nos cum perseverantia omniq; animi attentione exerceamus: Quia verò de hac Virtute copiosius alio loco tractauimus: hic aliud nihil agemus, quam vt Christianum lectorem mittamus ad Considerationes, & Orationes, quas tradidimus antea, cum de Contritione agebamus: vt in ijs sese aliquot diebus ante & post Confessionem exerceat, quo sic dolor & penitentia peccatorum magis excitetur, & Deo pro illis satisfiat. Hoc enim institutum & propositum nostrum hic est. Quia verò inter alia multa vtilissima est diuinorum beneficiorum & peccatorum consideratio, in ea Christianus potissimum exerceatur, vt alias diximus. Vbi verò iam aliquamdiu huic exercitio dederit operam, potest sibi prospicere de alijs orationum & considerationum generibus: quæ ponuntur in libris de Oratione: vt hac exercitiorum varietate plus lucis & dulcedinis, minusq; tædij atq; fastidij in rebus sacris percipiat.

SEQUITVR BREVIS MODVS CONFITENDI, in gratiam eorum, qui frequenter ad hoc Sacramentum accedunt.

CAPVT VII.

CVM tractauerimus iam de Confessione pro ijs, qui rarò confitentur, dicemus nunc de modo quo preparare sese ad confitendum, & examinare debent hi, qui sæpius confitentur, qui multis sæpe scrupulis discruciantur, cum non rarò examinantes suas cōscientias, nihil inueniant, quod cōfiteri debeant. Cum enim ab vna parte credant & sciant pro certo, se à peccatis nō esse planè immunes & ab altera parte nullum crimen inueniant, cōque-runtur & torquentur in animo, putantq; se nunquam bene confiteri.

Huius rei duæ possunt reddi rationes: vna est, quod difficillimè potest homo seipsum, & omnes conscientia suæ angulos cognoscere: non enim frustra dictum est à Propheta: Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine. Altera ratio seu causa est, quia peccata iustorum (qui, recte Sapiente, sep- rior. 24. riet quoq; in die cadunt) potius sunt peccata omissionis, quam commissionis, quæ difficulter admodum cognoscuntur.

Pro horum intelligentia sciendum est, quod omnia peccata fiunt vel commissione, hoc est, opere aliquo malo commissio: vt sunt, furari, occidere, in- missione aut chari, &c. aut omissione: cū scilicet bonum aliquod opus facere negligimus: vt si Deum non amemus, si ieiunia, si pensum horarum, si diuinum officium, &c. intermitamus. Horum duorum generum peccatorum cum prima consistant in actione, faciliè percipiuntur, & cognoscuntur. Alia verò, quia non consistunt in faciendo, sed in facere (vt ita loquar) o-

mitten-

August. in
anchrid.
cap. 7. & 71.
Pet. Chry.
ologus.

Cæcilius.

Luc. 18.
Luc. 19.
Olee. 14.

Luc. 18.
Luc. 19.
Olee. 14.

Joel. 2.

Aug. in
Psalm. 42.

Climac.
gradu 28.

Climac.
gradu 14.

Bernard. in
serm.

In lib. de O.
ratione &
meditat.

ab Psalm. 18.

Prou. 24.

Omne peccatū
si sit aut o-
missio aut
commissio.

mittendo, difficiliora sunt: quod enim non est, non potest videri, aut non facile sese manifestat. Propterea mirandum non est, personas spirituales (maximè si simplices sint) non inuenire subinde peccata, quibus obnoxij sunt, cum huiusmodi rarò incident in peccata commisionis, atq; alia, quæ sunt omissionis, difficile cognoscantur. Hinc oritur, vt, dum quod confiteantur non inueniant, perturbentur & affligantur.

Peccata omissionis tripliciter sunt.

Ad remedium huius difficultatis visum est mihi hoc loco in gratiam talium hominum hoc Memoriale in medium adferre, in quo potissimum omissionis peccata enumerantur. Quia verò peccata hæc præcipue aut in Deum, aut in nos ipsos, aut in proximum fiunt: nos etiam hunc ordinem sequemur, & in tres partes diuidemus, vt commodius de triplici hac negligentia disseramus. Horum autem delictorum, et si nonnulla vix sint venialia, sunt tamen omnia defectus, & imperfectiones, & nonnunquam etiam peccata venialia. Quare qui ad perfectionem aspirant, non debent hæc in Confessione omittere, sed confiteri, si non semper, (neque enim hoc necesse est) saltem aliquando, & maximè in festis solennioribus, ne semper superflua sua prolixitate Confessario molesti sint. Alijs temporibus potest vnuiusquisque hinc desumere, quæ maximè faciunt ad propositum, ad conscientiam suam exonerandam.

SEQUITVR MEMORIALE.

Post generalem Confessionem, priusquam incipiat particularem suorum peccatorum enumerationem, de quatuor sequentibus culpam suam dicat.

Primò, quod ad hoc Sacramentum non veniat cū debita præparatione: & quod tantam in examine suæ conscientie diligentiam non adhibuerit, quanta requirebatur, sicut supra diximus.

Secundò, quod dolorem & contritionem de peccatis non habuit tantam, neque etiam tam firmum propositum illa in posterum vitandi, quam & quantam habere debuit.

Tertio, quod non accessit ad tremendum illud Eucharistia Sacramentum cum tali puritate conscientie atque deuotione, qualem illud Sacramentum postulabat: quodque post Communionem non eam mentis quietem & deuotionem seruauerit, quam tanti hospitis & Domini requirebat aduentus.

Quartò, quod debita cum diligentia vitam suam non emendauit, quodq; de die in diem in Dei cultu & pietate non profecit: sed quod in antiqua tepiditate & negligentia subsistit, forsitan etiam retrogressus est.

Post hæc ad alia procedat iuxta ordinem sequentem.

ERGA DEVM.

DEo sumus obligati ad habendas tres illas virtutes Theologicas, Fidem, Spem, & Charitatem: & in singulis earum potest culpam suam dicere, hoc modo.

Circa Charitatem, quod Deum non amauit ex toto corde, & tota anima sua, prout debuit: sed quod amorem suum potius collocauit in creaturis, & mundi huius vanitatibus, neglecto Creatore.

Circa Fidem, fidem se non habuisse tam firmam, quàm Christiana iubet professio: nec studuisse se confectum à se repellere fantasias & cogitationes

dubias, quas in rebus fidei Diabolus subinde obiebat.

Circa Spem, quòd in tribulationibus & angustijs occurrentibus cum firma spe & fiducia ad Deum non confugit, quodq; subinde inordinate doluit, animumque despondit, quod ex desperatione ortum est.

Circa Puritatem intentionis, quòd opus Domini non fecerit cum intentionis puritate tantum propter amorem Dei: sed subinde vt videretur, subinde ex vfu, nonnunquam quia appetitui suo placebant, & conueniebant: aliquando etiam propter vtilitatem & commodum proprium.

Confiteatur, quia tardus fuit & negligens in satisfaciendo diuinis vocationibus & inspirationibus, sæpe resistens Spiritui sancto, exiguum fugiens laborem & molestiam. Est autem hæc culpa valde spiritualis & secereta, maximeq; digna, quæ nunquam nõ grauer nostram conscientiam, & in Confessione exprimitur.

Similiter quòd gratus non fuit diuinis beneficijs, vt debuit: quod debitas pro illis Domino non reddidit gratiarum actiones: quòd ex illis non sumpsit occasionem Deum feruentius amandi, & tantorum bonorum largitori fidelius seruendi.

Quòd sæpe Dei sui oblitus fuit, & ex corde suo tanquam exulem exclusit, quem semper ante oculos habere, & in cuius conspectu ambulare perpetuò debebat.

Circa Patientiam in aduersis: quòd aduersa minus patienter sustinuit, quod non æquanimiter illa de manu Domini suscepit tanquam in suam sibi vtilitatem immissa, nec debitas pro illis reddidit Deo gratias. Hoc paulò specialius & fusius ceteris poterit explicare, si conscientiam discuciet.

Confiteatur etiam, quod sacrificium Missæ, diuinumq; officium, & loca sacra rariùs frequentauit, & in ijs atq; in ipsius sanctissimi Sacramenti præsentia debita non vacauit deuotioni.

ERGA SEIPSVM.

Homo constat ex multis partibus: habet enim corpus cum omnibus suis sensibus, & animam cum omnibus suis appetitibus, & spiritum cū omnibus suis potentijs, hoc est, intellectu, memoria & voluntate: & sic potest peccare contra rectitudinem & ordinem, quem in singulis debebat obseruare.

Primò igitur confiteatur, quòd corpus suum non eo rigore & asperitate, quo debuit, tractauit, vt in edendo, bibendo, vestiendo, dormiendo, & alijs similib. rebus: sed quòd illud in delicijs nutrit, ei blanditus sit, & suipius fuerit amicus.

Secundò, quòd tam imaginationem, quàm reliquos sensus negligenter custodiuit, neque refranauit, vt par erat: sed quòd vagus fuit, & circa sensus variè diffusus: vt in audiendis, videndis, loquendis, imaginandis rebus otiosis, & vanis: quæ postea causam præbuerunt, quòd in corde suo, & attentione orationis parum collectus fuit.

Tertio, quòd affectus suos non mortificauit, nec voluntati suæ contraria fecit, vt debebat, sed secutus est illam, & in omnibus ei obediuit: quòd non fuit tam humilis in corde & opere, quam æquum erat: quòd vilem se & miserum non agnoscebat, vt adest, nec se pro merito tractat.

Quartò, quòd tepidus & ignauus fuit in Orationibus, & quòd nõ raro in medio Orationis exstans, solum illius ob causam leuissimam abruptus, nec debita cum attentione & deuotione precibus vacauit.

ERGA

ERGA PROXIMVM.

Confiteatur initio, quod proximum debito amore, & iuxta Dei praeceptum requisito, non amauit.

Quod non subuenit ei in sua necessitate tanto favore & auxilio, quanto debuit & potuit. Quod eius miseris non ita condoluit, nec Deum pro illo deprecatus est, ut debebat.

Quod non debito & conuenienti zelo exarsit, publicas videns Ecclesiae calamitates, ut sunt haereses, bella, persecutiones, &c. & quod Deo illas ex toto corde, totisque viribus non commendauit.

Qui subsunt Superiorum potestatibus, dicant se obedientiam & reuerentiam ijs non exhibuisse, quam debebant: qui autem praesunt inferioribus, filiis, famulis, & subditis, quod eos non docuerunt, corripuerunt, necessaria quaeque illis non dederunt, nec debita cura eos obseruauerunt.

CIRCA PECCATA

COMMISSIONIS.

Postquam sic enumerata sunt peccata omissionis, statim subiiciat poenitens illa, quae dicuntur

commissionis; percurrans decem Praecepta, & septem peccata mortalia; aut capitalia, in singulis ea exprimens, quae conscientiam pungunt. Quod si breuitati studeat, tantum dicat, quae cogitatione, locutione, & opere commisit. Deinde confiteatur ea, quae pertinent ad statum & officium, quo fungitur; ea proferens, quae contra regulam, & obligationem sui status commisit: ut si Religiosus sit, an violauerit aliquod trium votorum, aut statutum aliquod trium votorum, aut statutum aliquod suae regulae. Iudex, Medicus, Mercator, Aduocatus, &c. an in ijs quae ad suam pertinent professionem, deliquerit.

Omnibus his accusationibus absolutis, concludat suam Confessionem, dicens; Horum, aliorumque omnium peccatorum, quae cogitatione, locutione, & opere commisi, me reum confiteor: & Deo culpam meam dico, petens à te Pater, qui di-

uina funderis hac in parte auctoritate, absolutionem, & poenitentiam pro illis agendam.

FINIS LIBRI SECVNDI.

MEMORIALIS VITAE CHRISTIANAE,

R. P. F. LVDOVICI GRANATENSIS:

LIBER TERTIVS.

IN QVO AGITVR DE MODO PRÆPARANDI SESE AD SACRAM COMMUNIONEM.

DE PRÆPARATIONE, QUAE REQVIRITVR AB
ijs, qui volunt digno communicare.

CAPVTL.

POSTEAQVAM de Sacramento Confessionis satis iam diximus, æquum est, ut & de Communione, quae Confessionem sequi solet, similiter agamus. Primum autem de quo hic dicendum erat, virtutes sunt & admirabiles huius sanctissimi Sacramenti effectus: sed quoniam infinita sunt, quae de illa materia dici possunt, nec breuitas institutio-
Granat. Opusc. spiritual.

adeuntibus hoc sacrosanctum Mysterium necessaria primò differemus, inde etiam de effectibus quadam subiiciemus. Quae sanè materia tam utilis est, & necessaria, ut pro qualitate & quantitate praeparationis, detur qualitas & quantitas gratiae, quae in illo infinita virtutis est Sacramento. Dico virtutis infinitae: continet enim in se Christum qui fons est gratiae, & particeps fit homo per illud omnium meritorum Passionis Dominicae, quae similiter nec modum habent nec numerum. Proinde quantum maior est praeparatio, qua cum ad hoc Sacramentum accedimus, tanto maior erit & gratia, quam in illo percipimus.

Nn

Vide-